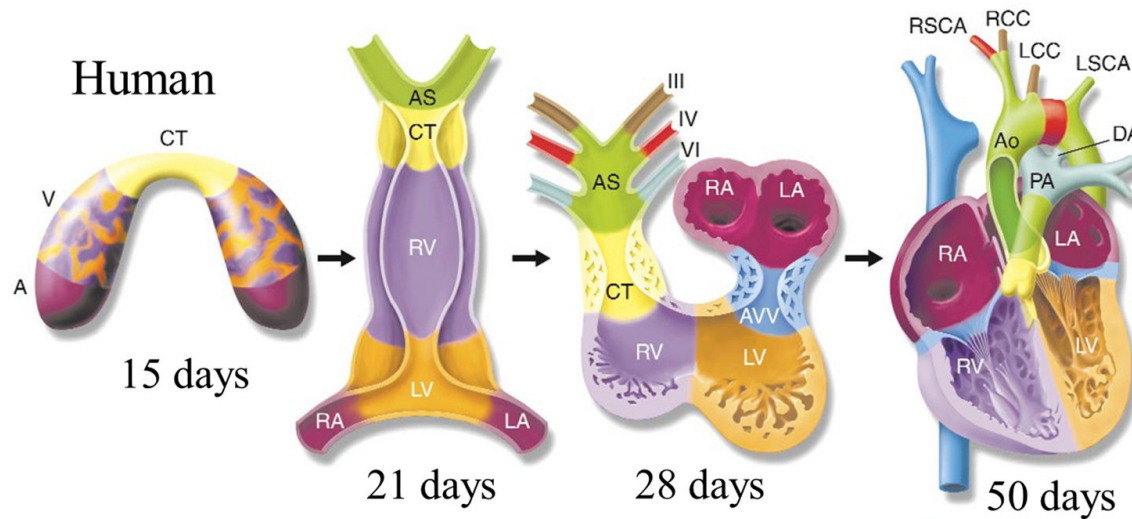

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

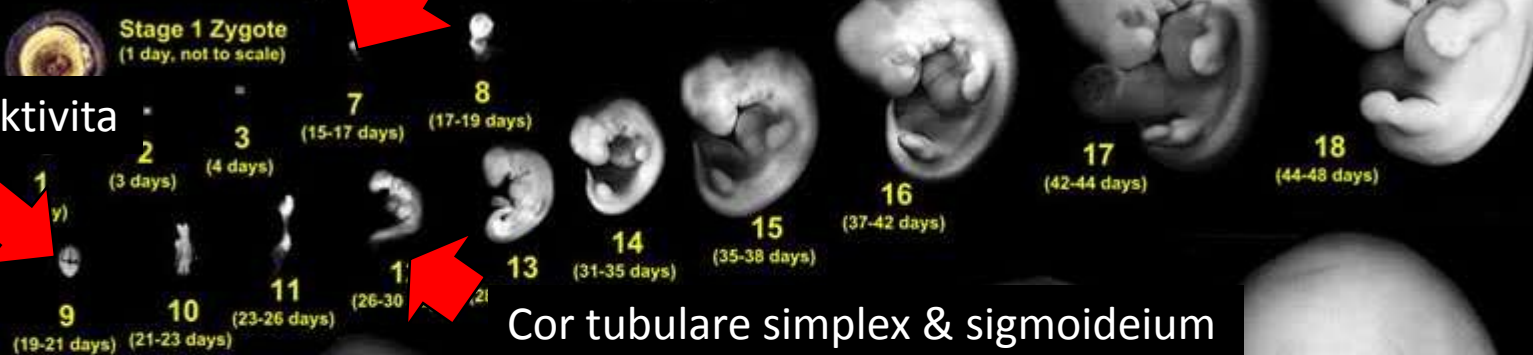
Petr Vaňhara, PhD
Ústav histologie a embryologie
LF MU

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

První morfologické známky vývoje budoucího srdce

Carnegie Stages of Human Development

Dr Mark Hill, Cell Biology & Anatomy of Medical Sciences (Anatomy), UNSW

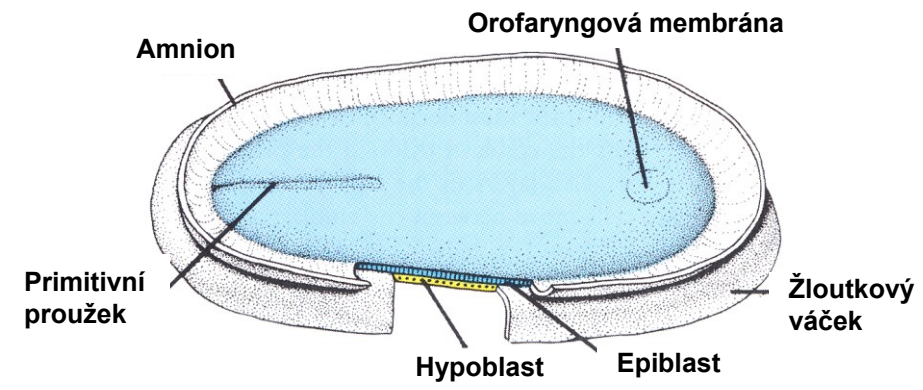
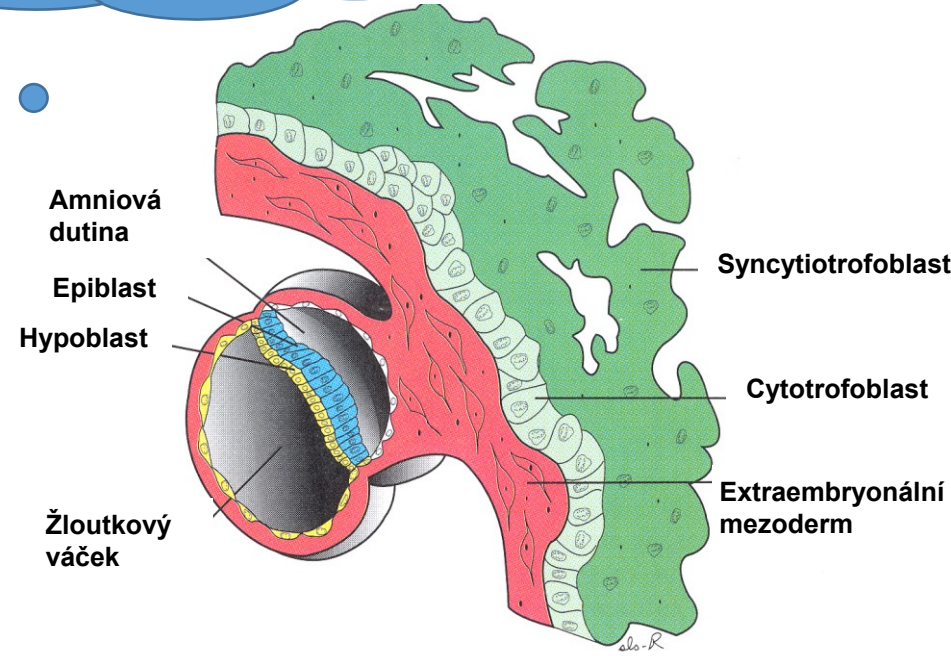
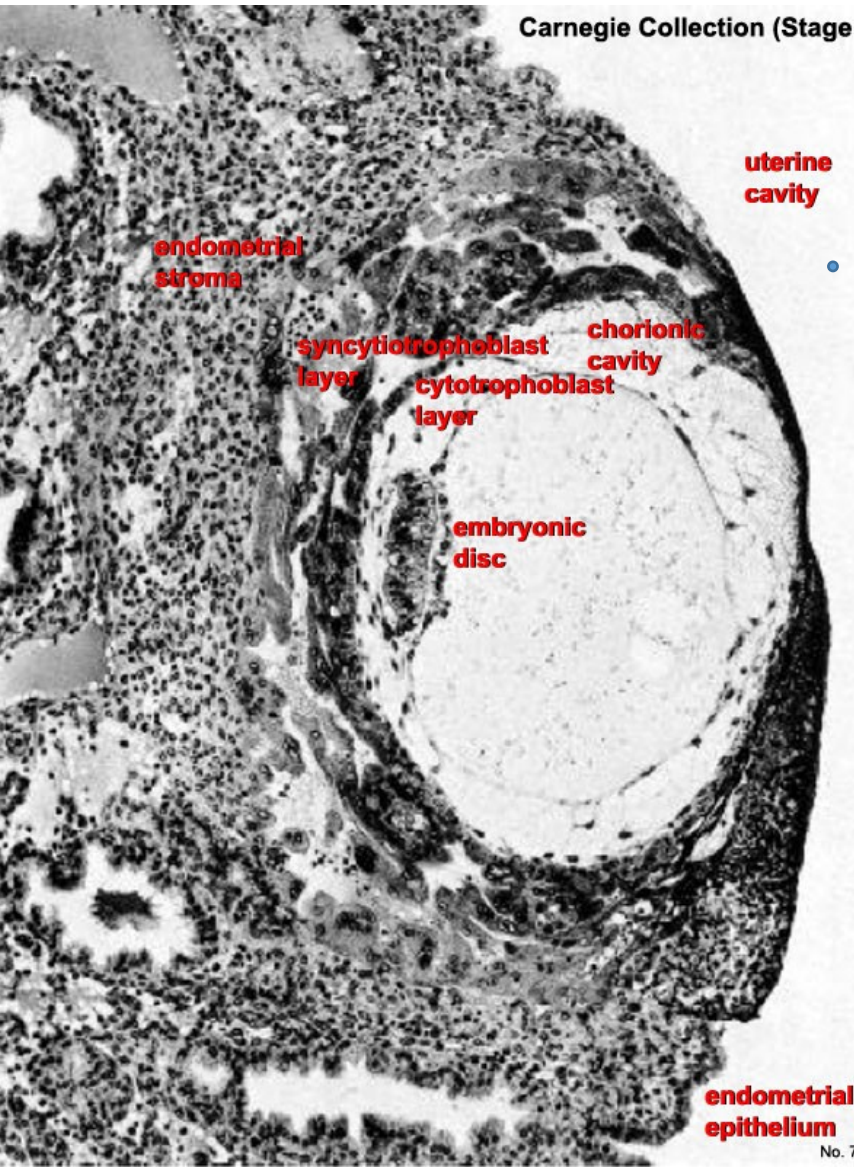

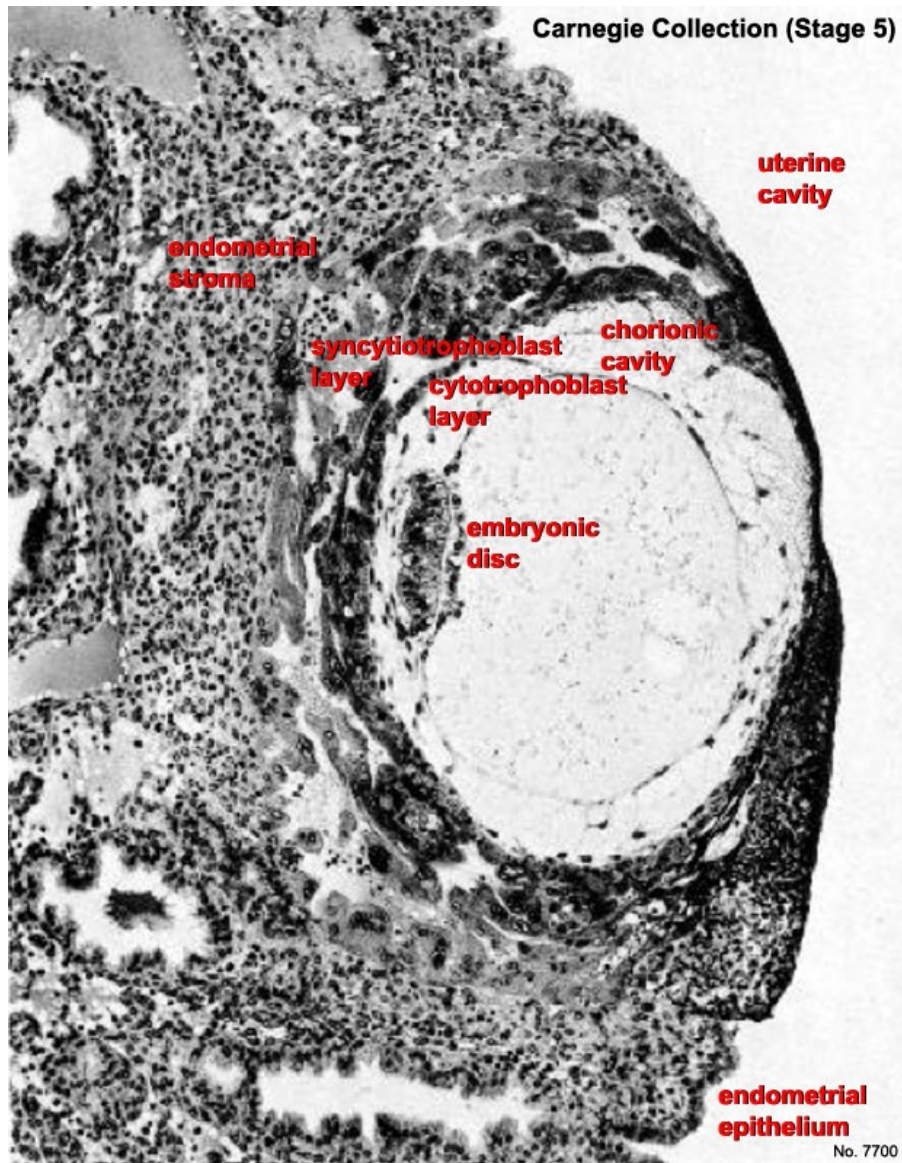
Special thanks to Dr S. J. DiMarzo and Prof. Kohel Shiota for allowing reproduction of their research images and material from the Kyoto Collection and Ms B. Hill for image preparation.
© M.A. Hill, 2004

Plně funkční srdce se čtyřmi oddíly

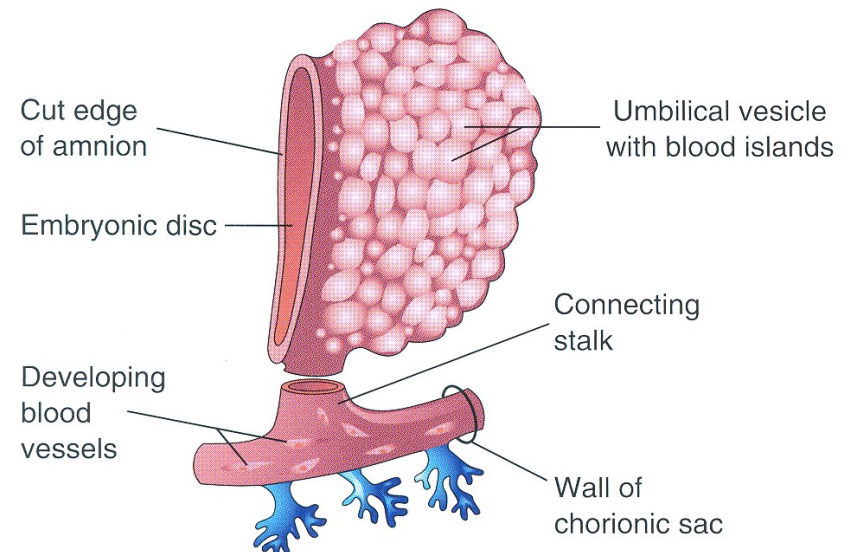
2.-3. týden

Uvědomte si vývojový kontext

- rychlý růst embrya
- difúze limitovaná
- první vaskularizace **extra-embryonálně** – žloutkový vak, chorion zárodečný stvol
- bipotentní (hem)angioblasty
- krevní ostrůvky
- vasculogeneze a angiogeneze, hematopoeze

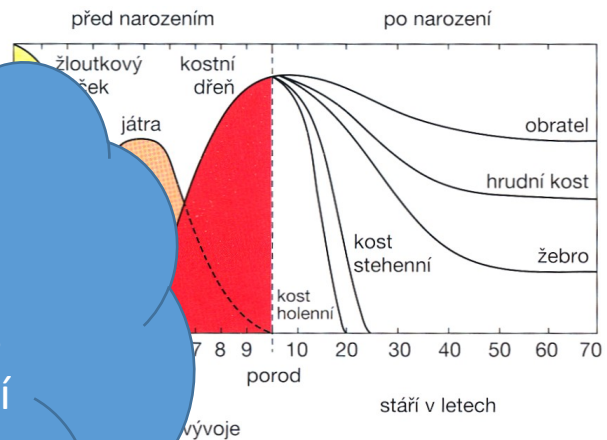
EMBRYONÁLNÍ KRVETVORBA

- **extraembryonální mezoblastická perioda (16-20. den – 8. týden)**

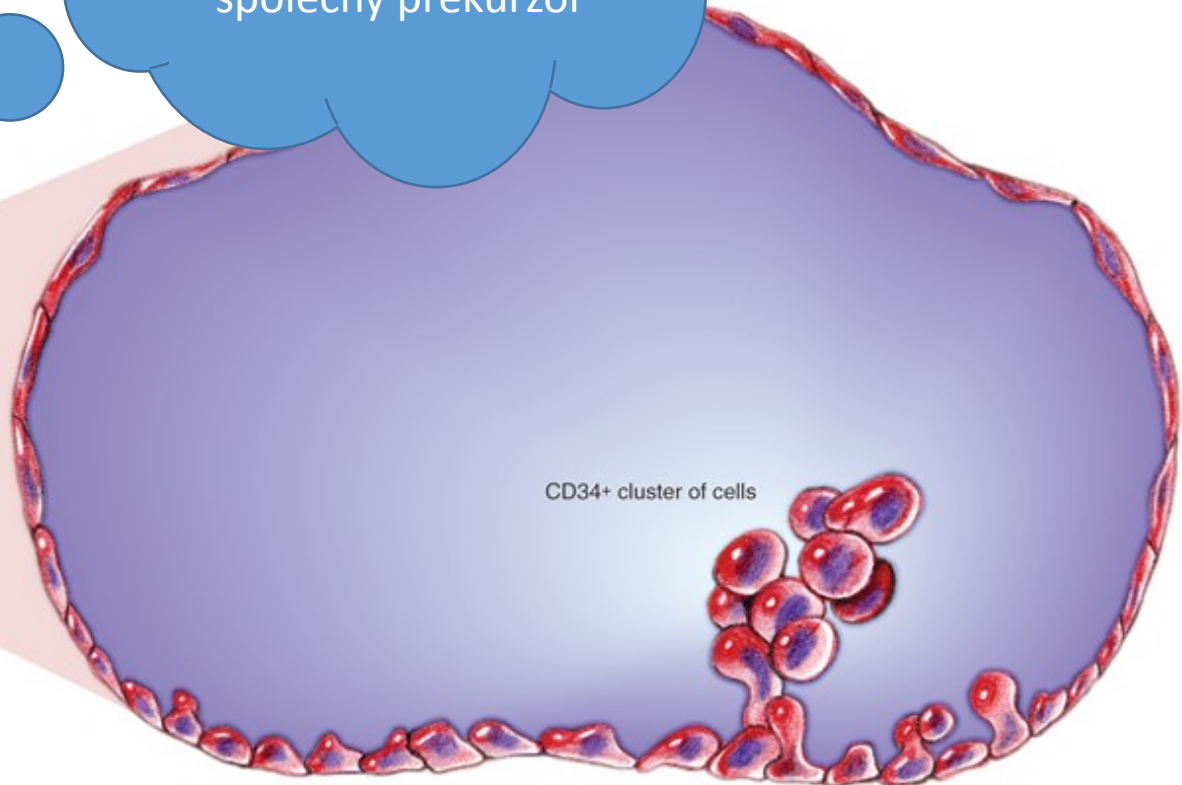
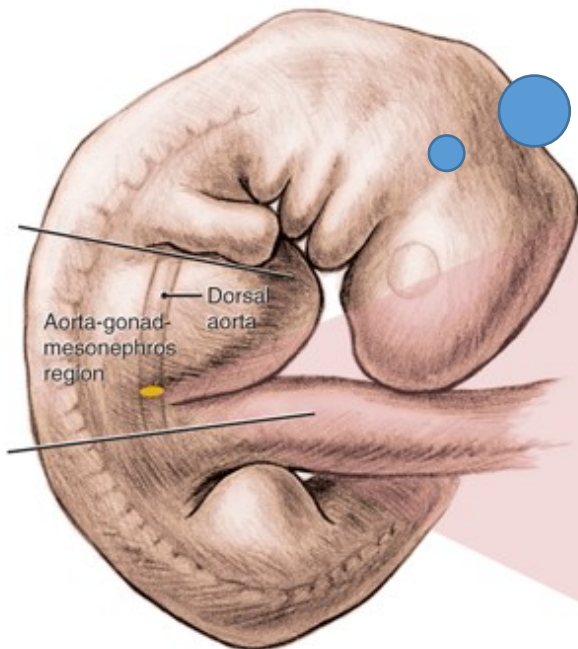
- žloutkový váček
- klasický model – hemangioblasty (bipotentní)
- velké jaderné erytroidní buňky

- **aorta-gonad-mesonephros (28. den – 4. týden)**

- para-aortické clustery v mezodermu
- zdroj embryonálních krvinek

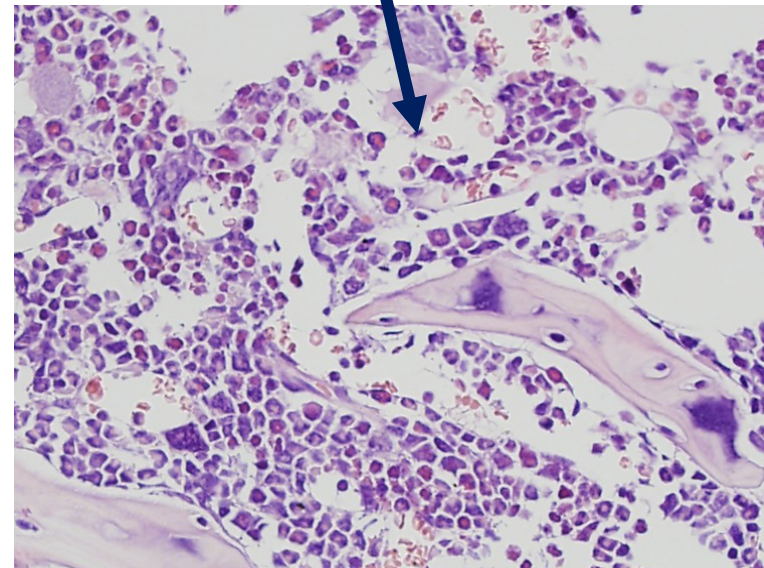
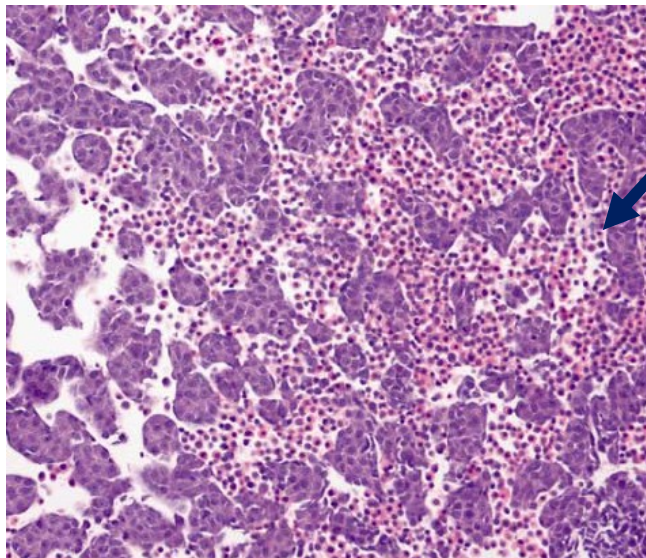
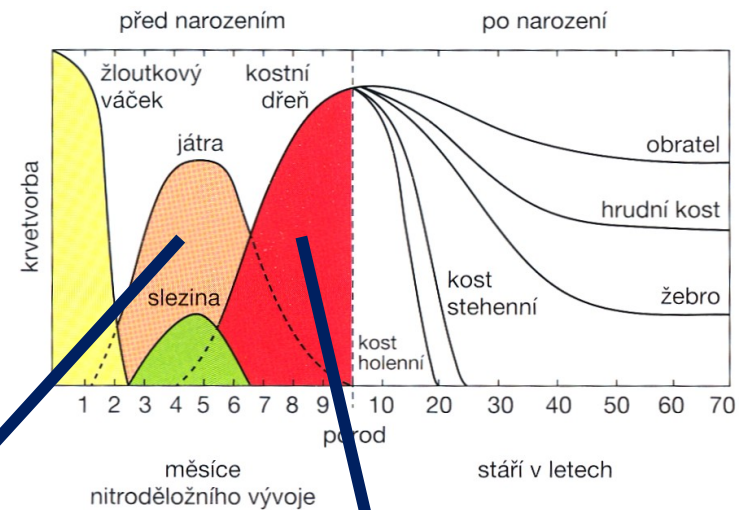

Vývoj kardiovaskulárního systému úzce souvisí s krevotvorbou. Primitivní cévy i krvinky mají společný prekurzor

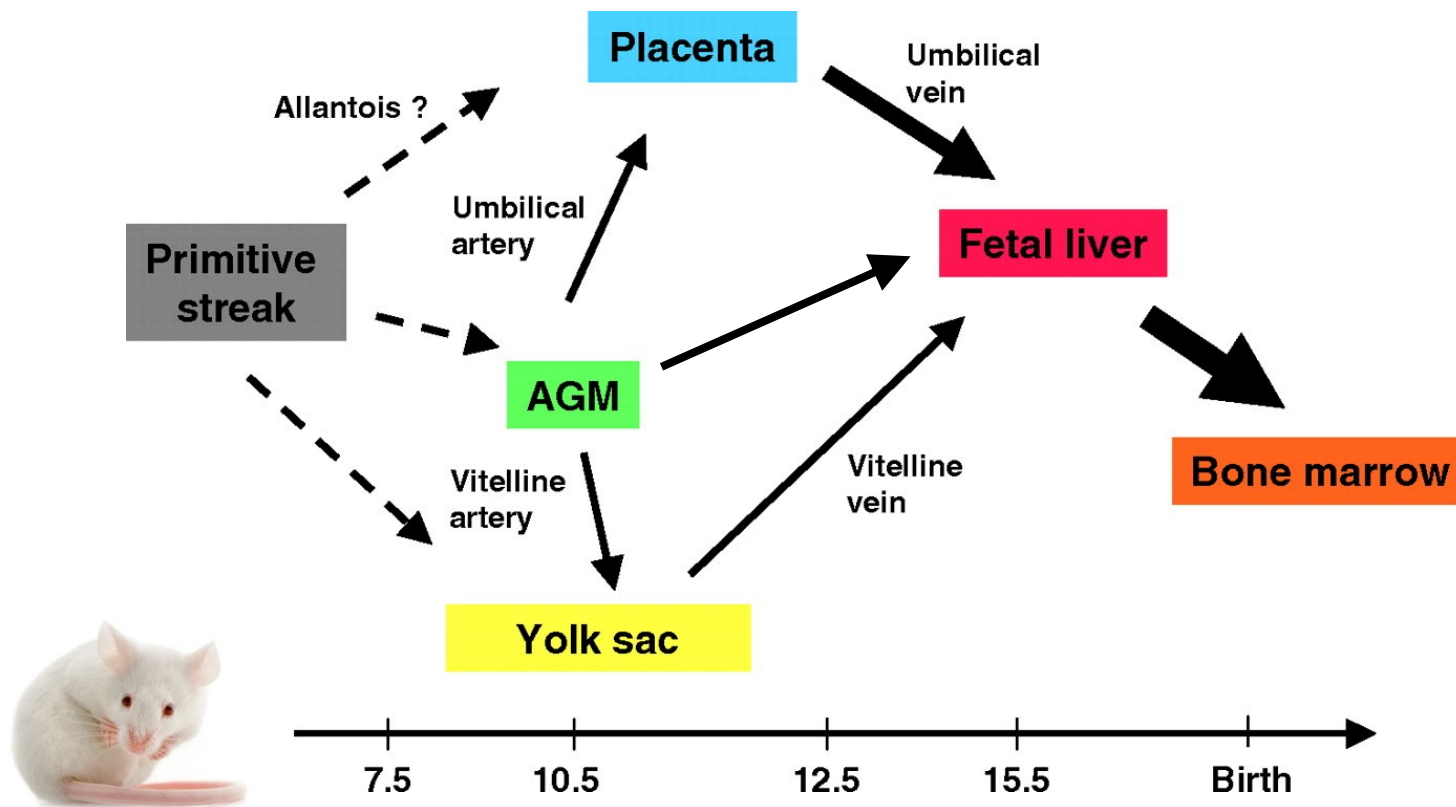
EMBRYONÁLNÍ KRVETVORBA

- **extraembryonální mezoblastická perioda (16-20. den – 8. týden)**
  - žlutkový váček
  - klasický model – hemangioblasty (bipotentní buňky)
  - velké jaderné erytroidní buňky
- **aorta-gonad-mesonephros (28. den – 4. týden)**
  - para-aortické clustery v mezodermu splanchnopleury
  - zdroj embryonálních krvetvorných kmenových buněk
- **hepatolienální perioda (1. měsíc – krátce po porodu)**
  - kolonizace fetálních jater a sleziny
- **medulární perioda (4-6. měsíc – celý život)**
  - kostní dřeň

Embryonální

- žloutkový váček
- AGM
- játra a slezina
- kostní dřeň

Adultní

- kostní dřeň
- červená/žlutá
- extramedulární hematopoéza výjimečně (patologicky)

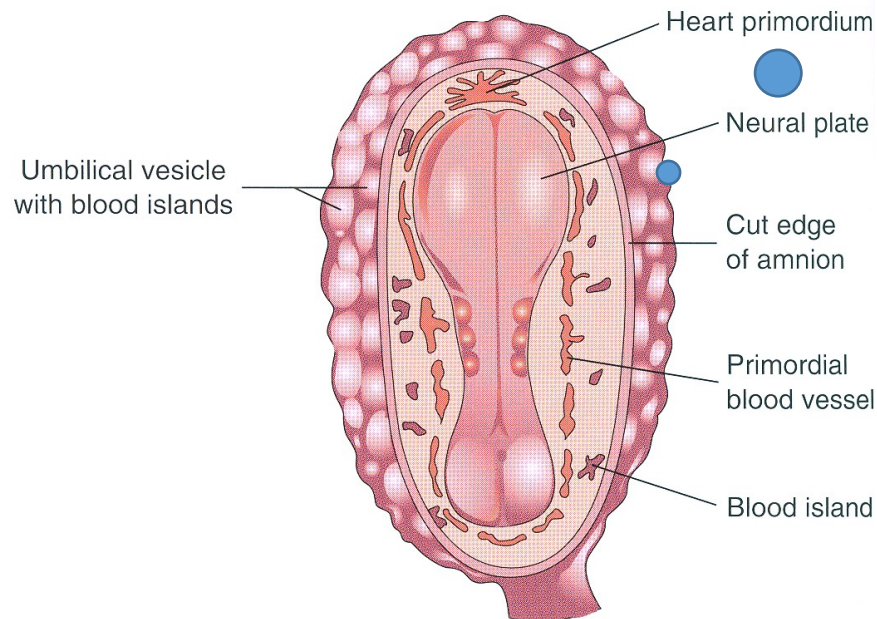
VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

- **embryonální vaskulogeneze** cca 2 dny po založení extraembryonální vaskularizace
- primordiální krevní cévy
- srdeční primordium v kardiogenní oblasti
- embryonální hematopoeze z para-aortálních klastrů v AGM

Konec třetího týdne

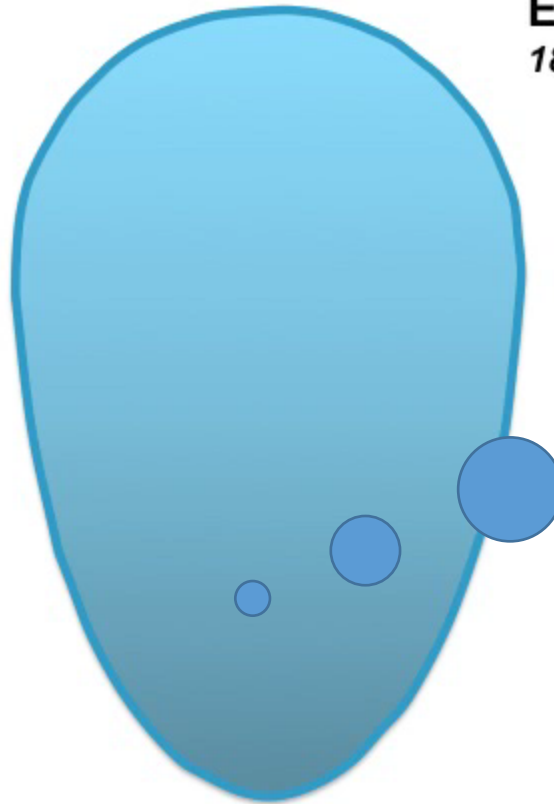
Trilaminární terčík je už příliš velký pro výživu prostou difuzí.

Stimulace vývoje cév a srdce

3. týden

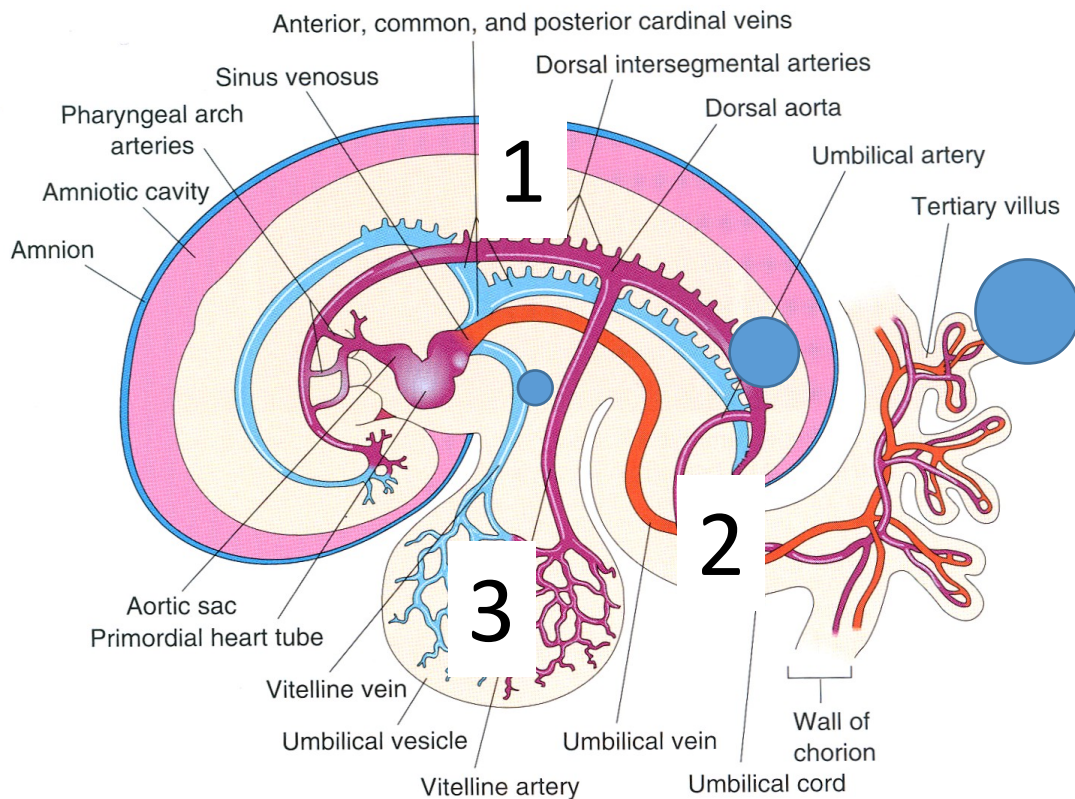

Epiblast
18 days,

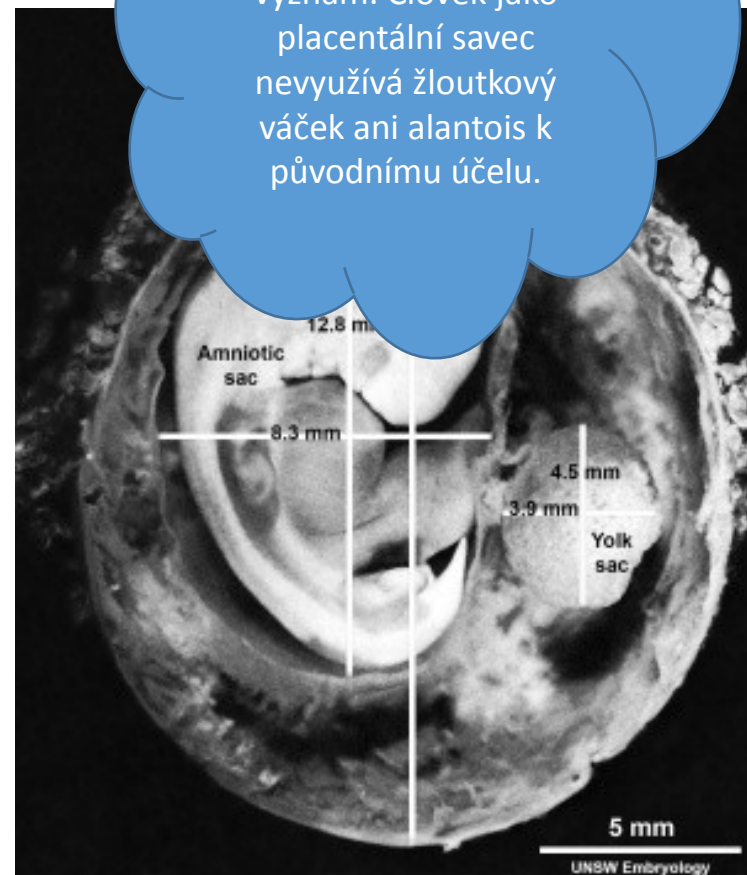
Srdce vzniká z mezodermy. V současné době umíme vystopovat jeho buněčné prekurzory až k primitivnímu proužku. Buňky jsou pravděpodobně determinovány už zde.

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

4. týden

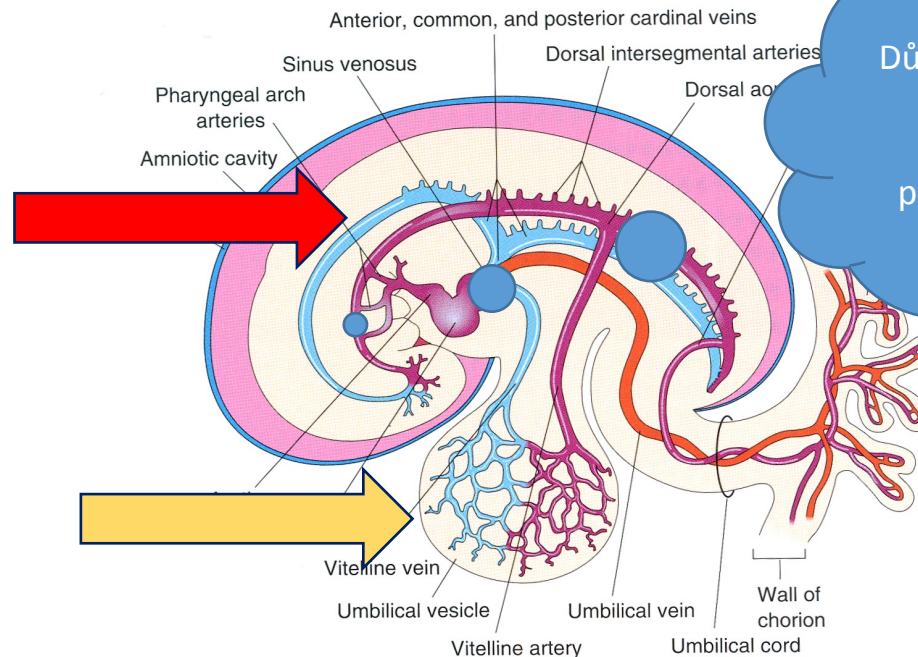
Tři základní okruhy embryonální cirkulace – mají svůj evoluční význam. Člověk jako placentální savec nevyužívá žloutkový váček ani alantois k původnímu účelu.

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

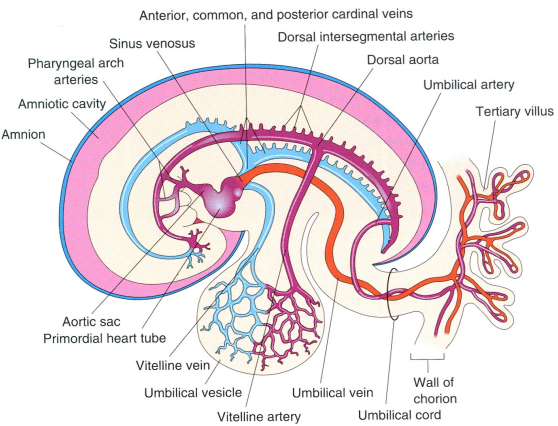
4. týden

- embryonální oběh:** srdeční trubice → *truncus arteriosus* → aortální oblouky → dvě dorsální aorty → splývají v jednu aortu dorsalis → kapiláry → párové kardinální vény (do kterých ústí pre- a postkardinální vény) → *ductus Cuvieri* → *sinus venosus*
- vitelinní oběh:** dorsální aorty → *aa. omphalomesentericae* → splývají v jednu *a. omphalomesenterica* → *vv. omphalomesentericae* + *vv. umbilicales* → párový *truncus vitelloumbilicalis* → *sinus venosus*
- umbilikální oběh:** dorsální aorty → *aa. umbilicales* → chorion → *vv. umbilicales* + *vv. omphalomesentericae* → párový *truncus vitelloumbilicalis* → *sinus venosus*

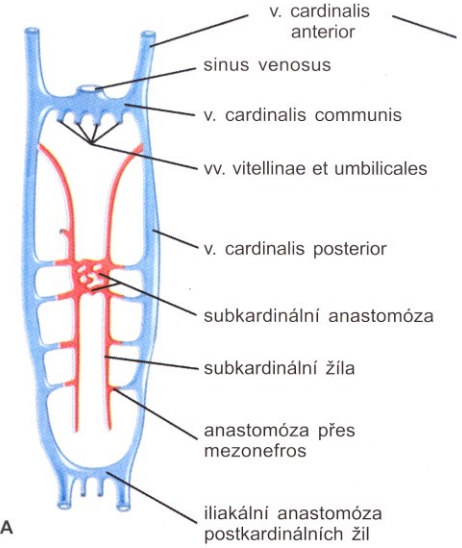
Důležité pro pochopení
uspořádání
definitivního
postnatálního oběhu

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

4. týden

6. týden

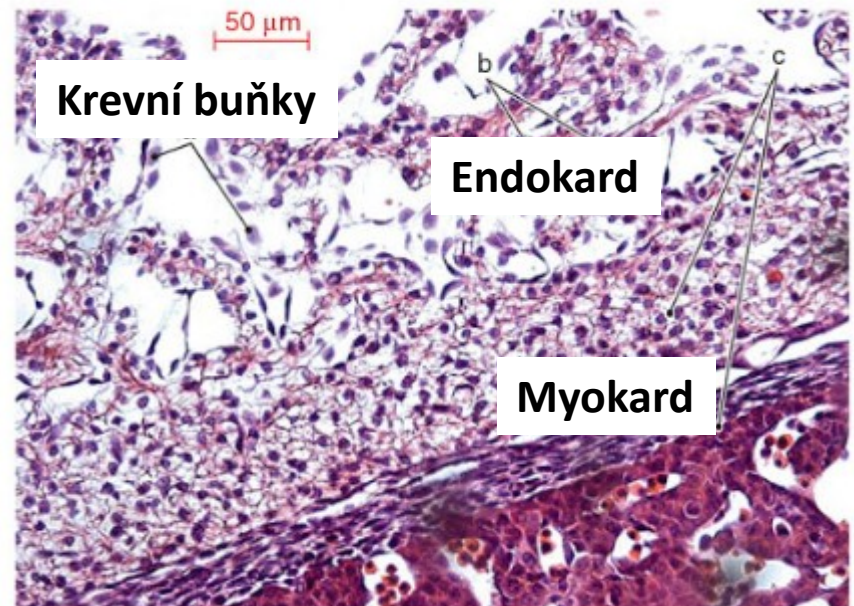
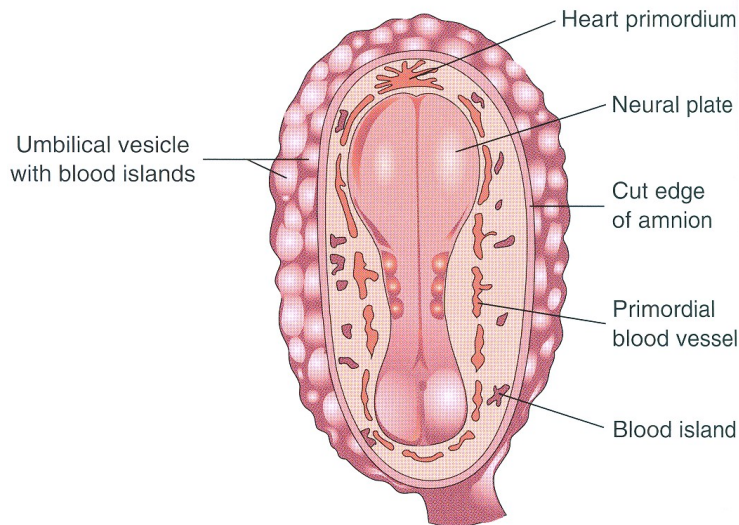

Vývoj vén dobře ilustruje změnu symetrického embryonálního systému na definitivní (fetální, postnatální-adultní) - srovnajte anatomii. Details of this slide are not necessary to memorize.

- kardinální, umbilikální a vitelinní vény
- subkardinální vény
- suprakardinální vény
- hepatický segment
- v. - véna
w. - vény

Vývoj primitivního srdce

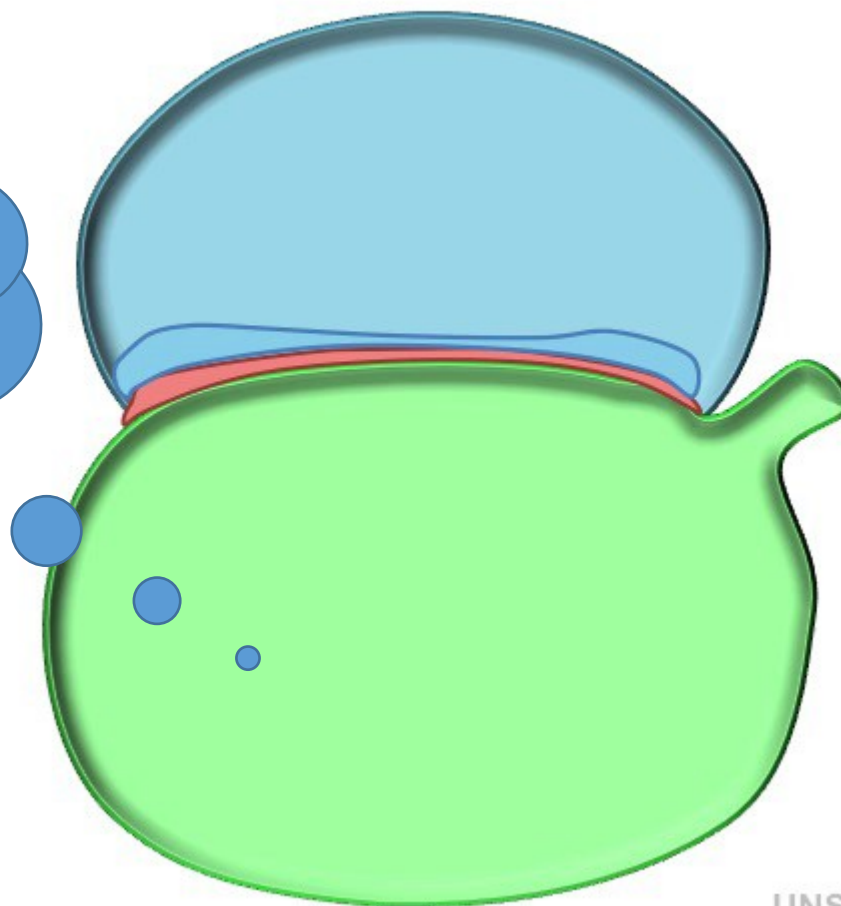
- párové **endoteliální trubice** (cor tubulare duplex) z embryonální splanchnopleury v kardiogenní oblasti
- flexe → mediálně fúzí: **jednoduché trubicovité srdce** (cor tubulare simplex)
- viscerální mezoderm: **myoepikardový plášť: myokard a epikard**
- **srdeční rosol** (cardiac jelly) → subendokardové vazivo
- srdeční kontrakce 21-22. den (5.týden podle LMP)
- uzavřená cirkulace ~ 4.týden (gestační)

3-4. týden

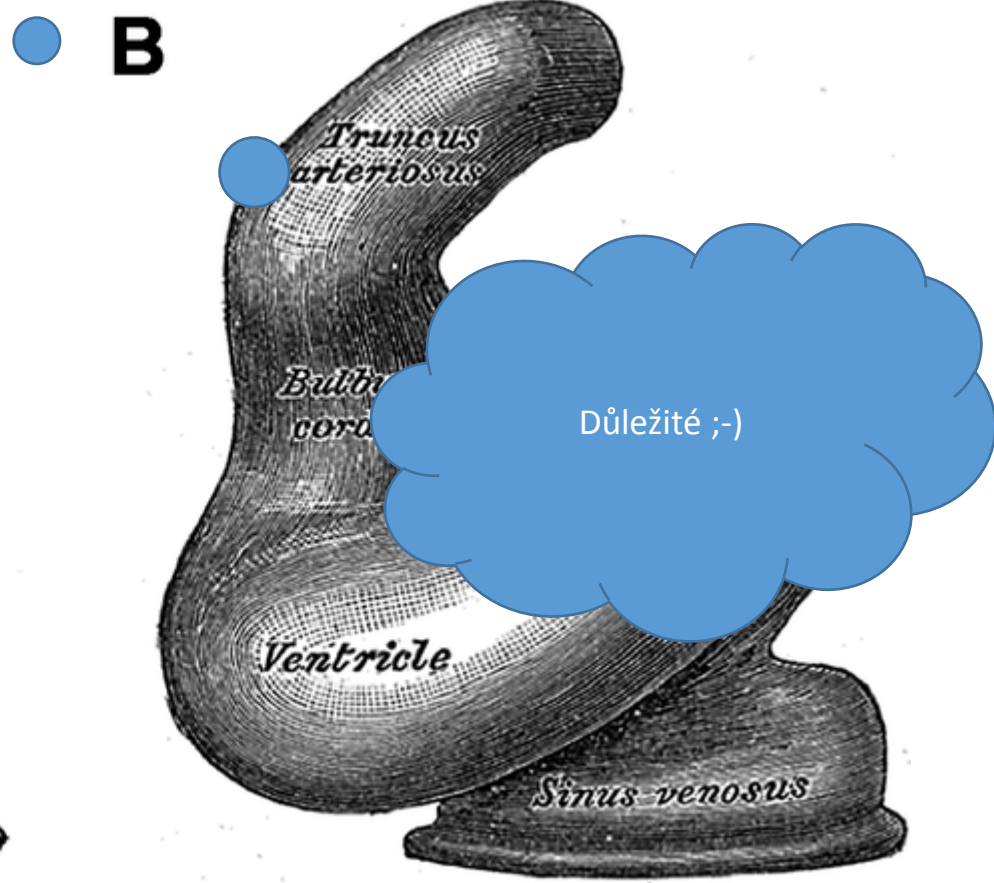
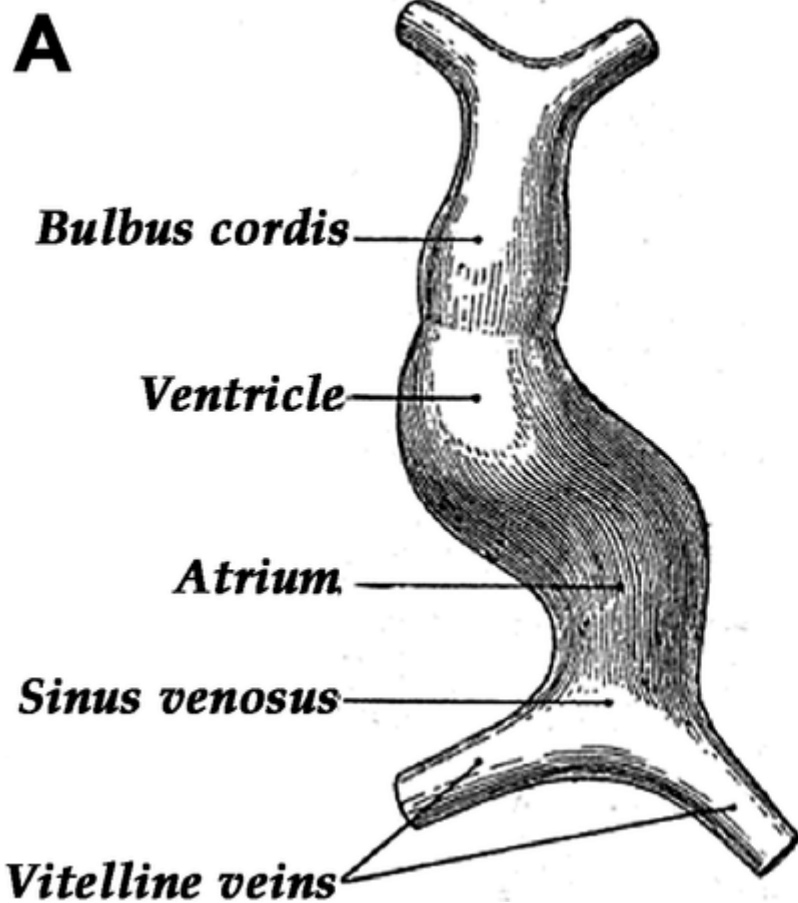
Folding and Fusion of the Heart Tubes

Srdce se vyvíjí z jednoduché trubice, která se skládá, formuje a vytváří základ srdce se 4 oddíly.

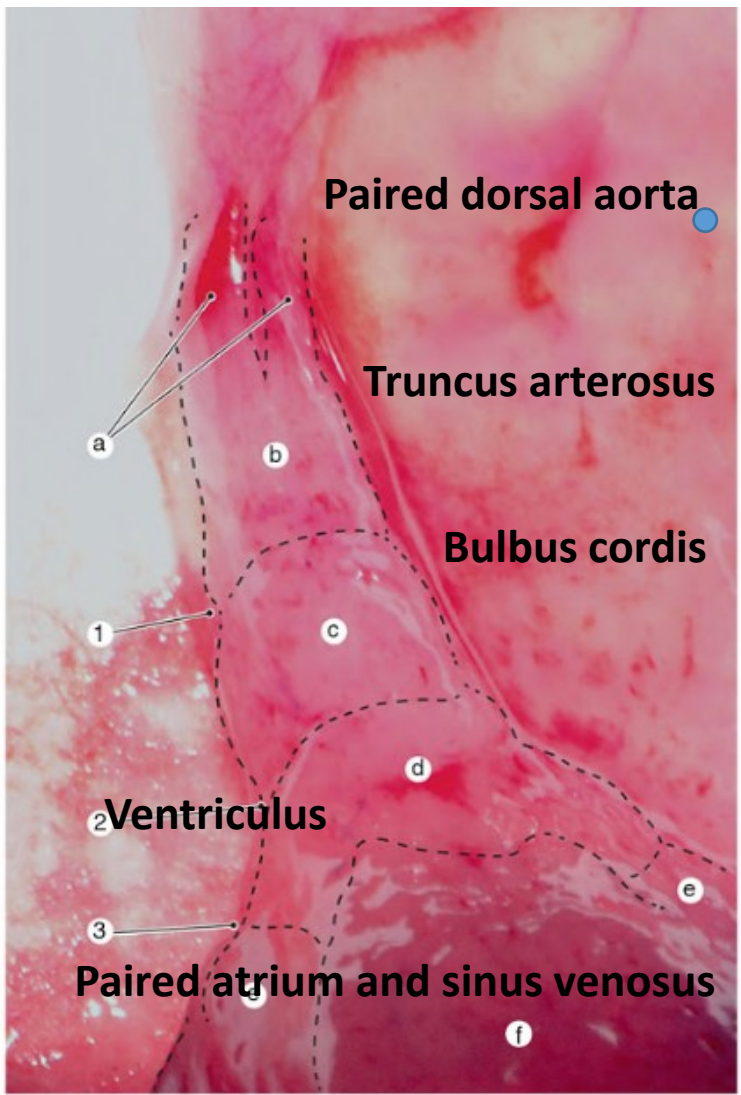
4. týden

- jednoduché tubulární srdce (cor tubulare simplex a cor tubulare sigmoideum)
- **sinus venosus → atrium → ventriculus → bulbus cordis → truncus arteriosus**

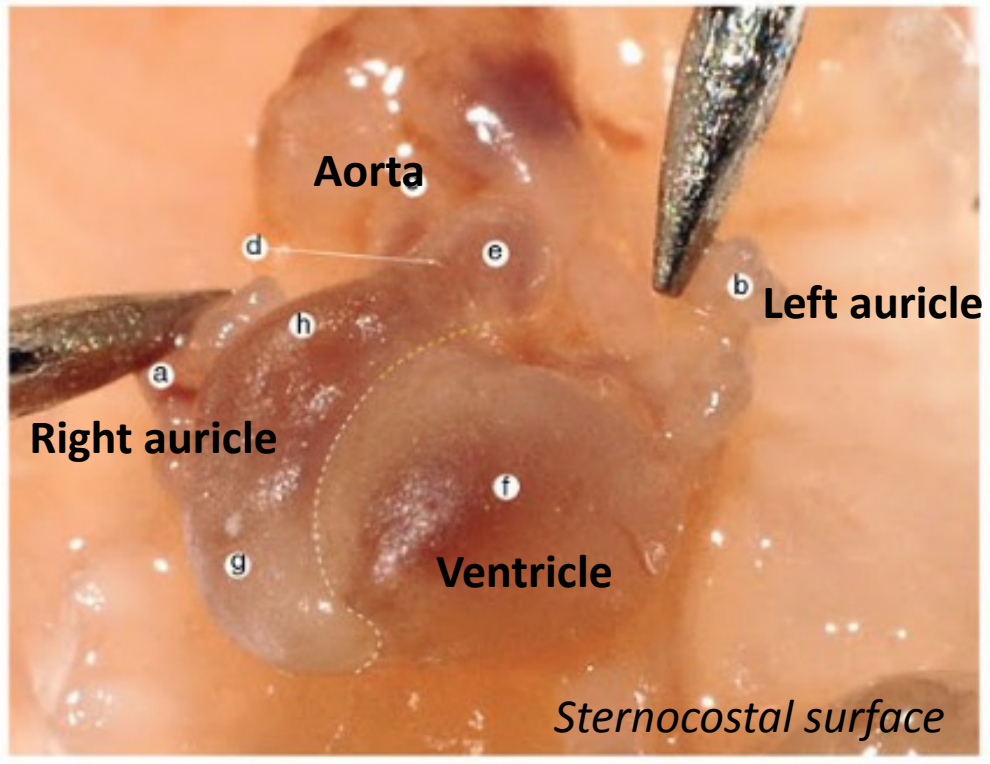
4. týden

Cor tubulare simplex

Cor tubulare simplex/sigmoideum není teoretická struktura.

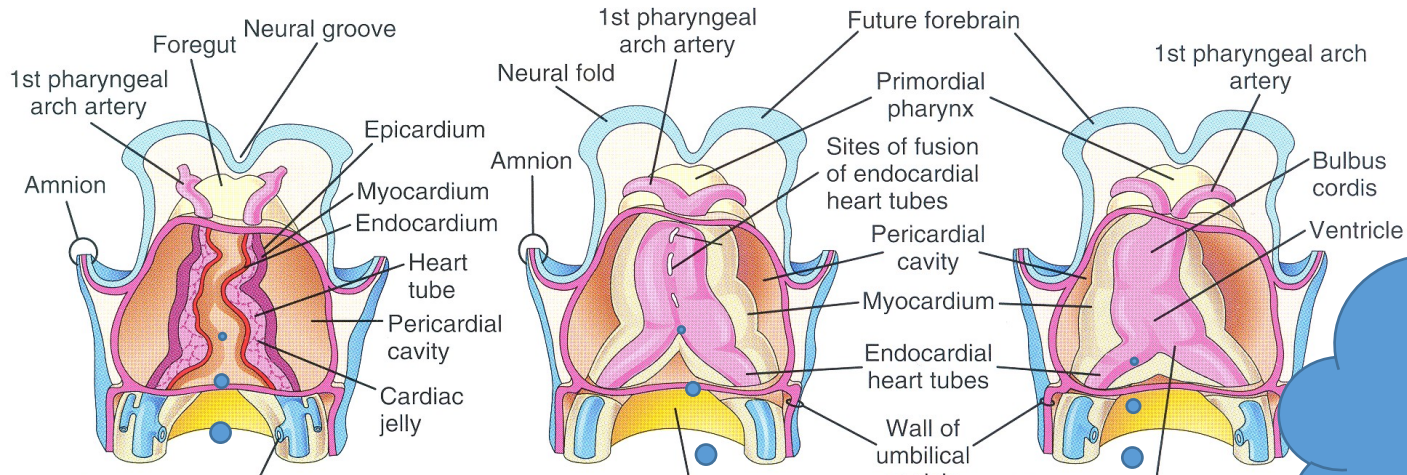
Cor tubulare sigmoideum

Sternocostal surface

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

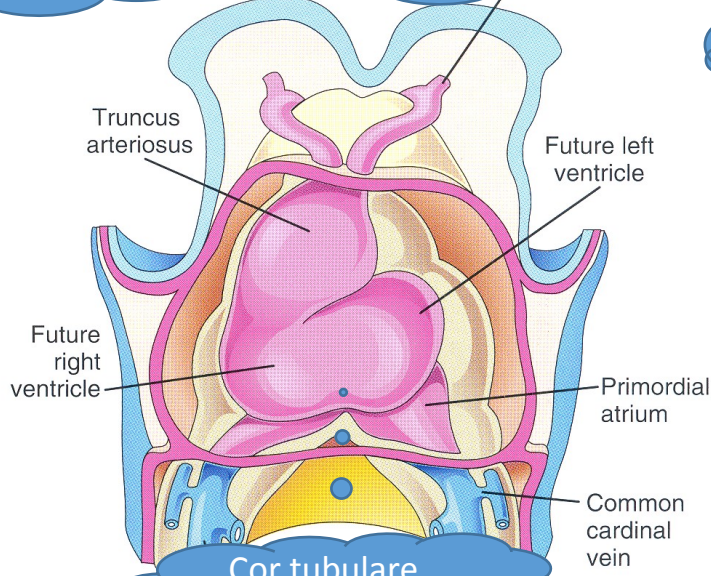
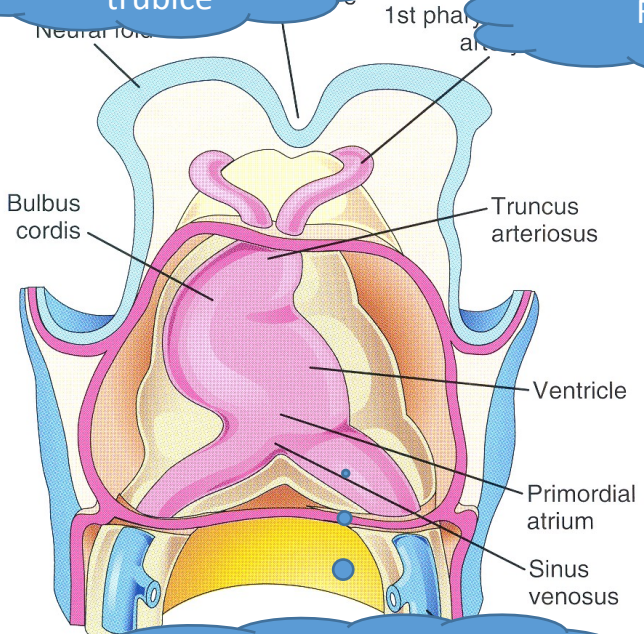

Složité jen na první pohled.

2 endoteliální trubice

B Fúze

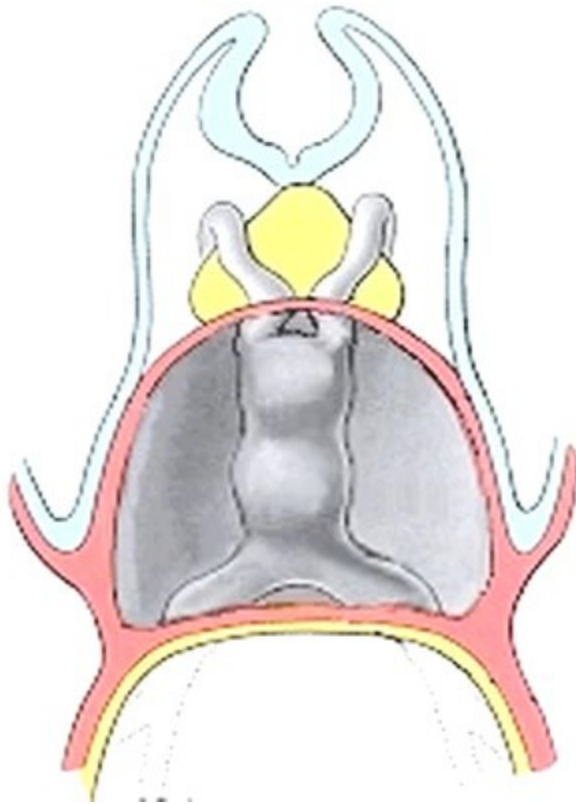
C Cor tubulare simplex

D Skládání cor tubulare simplex

E Cor tubulare sigmoideum

4. týden

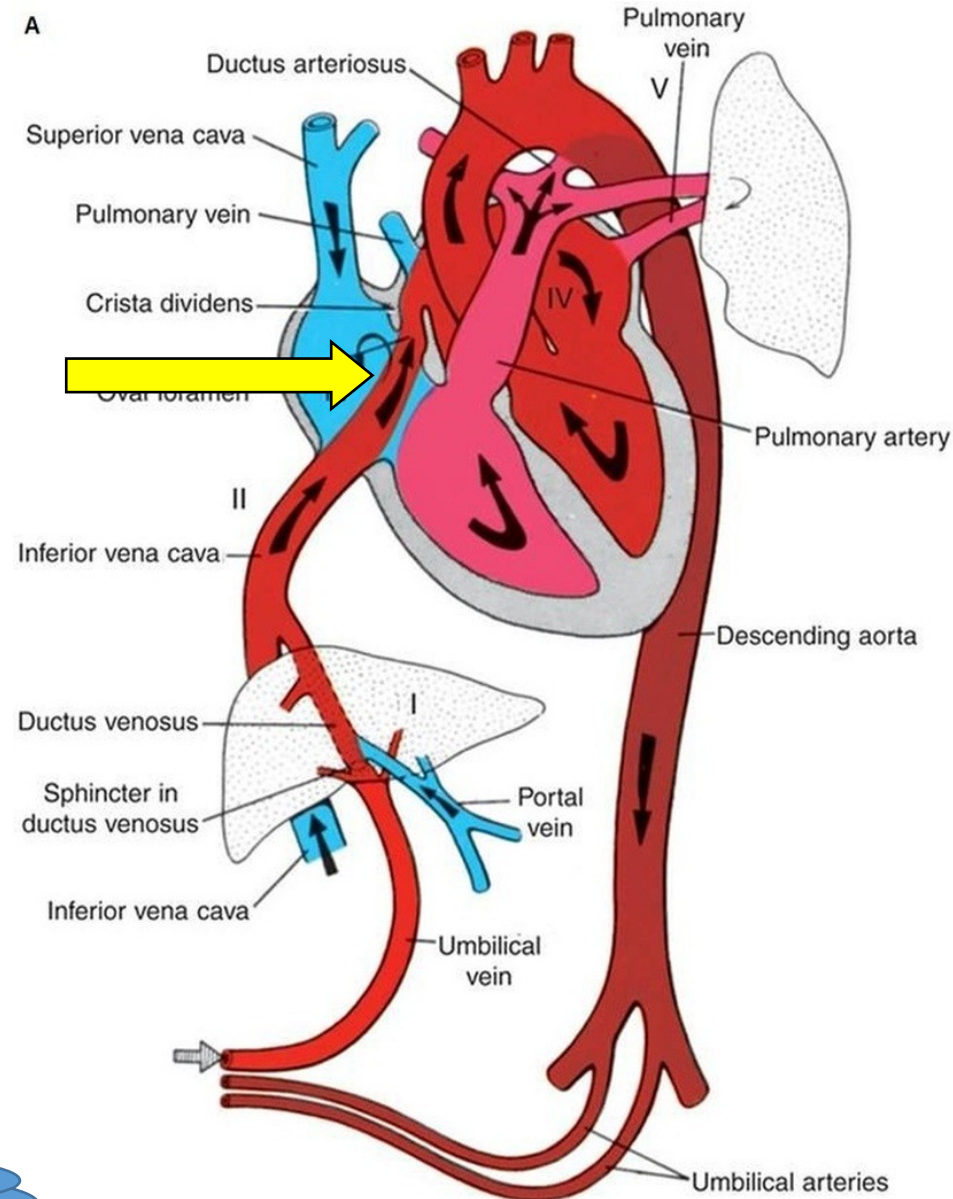
VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

Rozdělení společného atria (atrium communis)

- septum primum z dorso-kraniální stěny směrem k endokardovým polštářům (endocardial cushions)
- neúplné uzavření → **foramen (ostium) primum**
- apoptóza → **foramen secundum**
- **septum secundum** → **foramen ovale**
- valvula foraminis ovalis z septum primum
- foramen ovale: kritická embryonální spojka
- foramen ovale patens

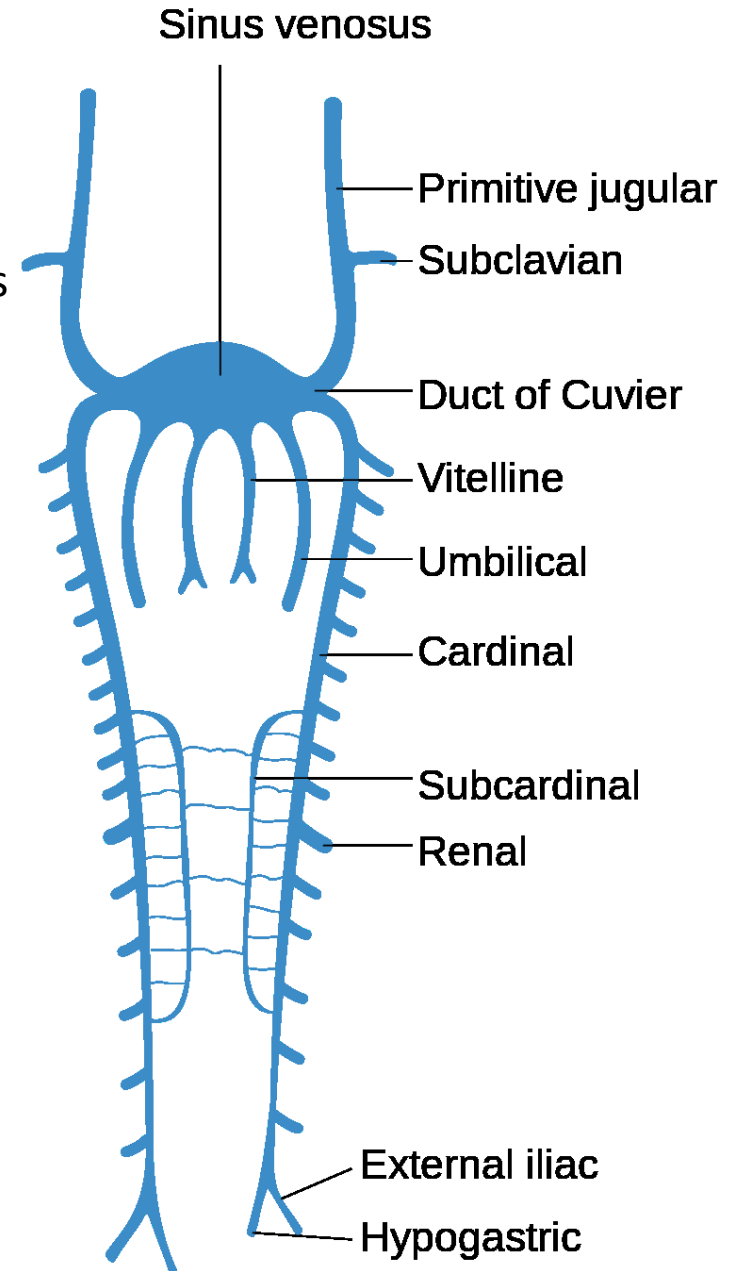
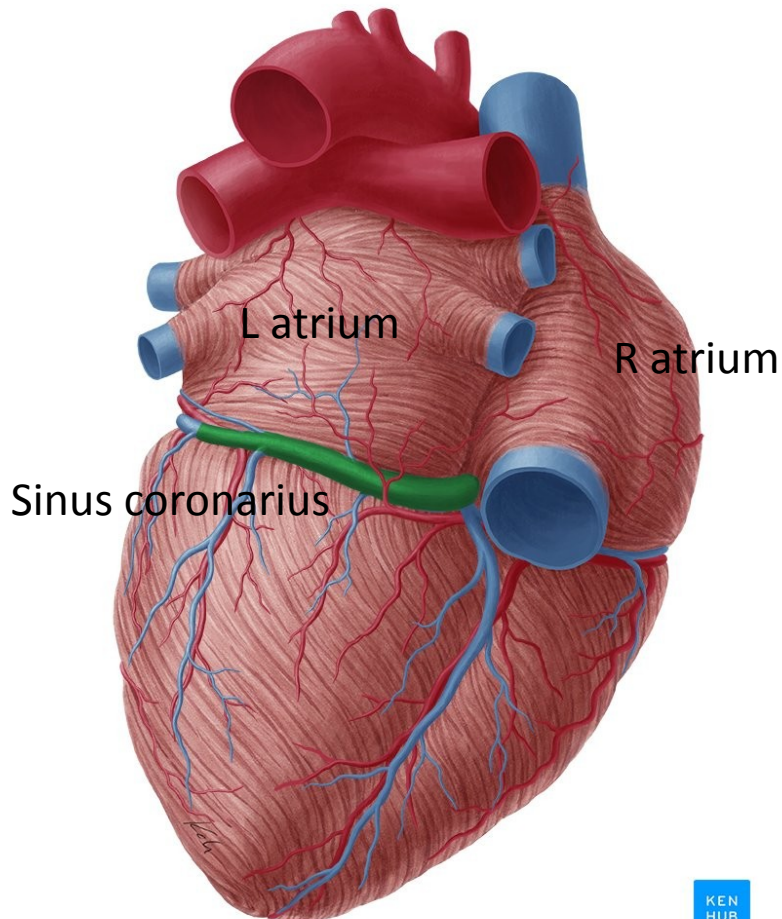

Primitivní srdeční trubice se rozdělí na příslušné oddíly

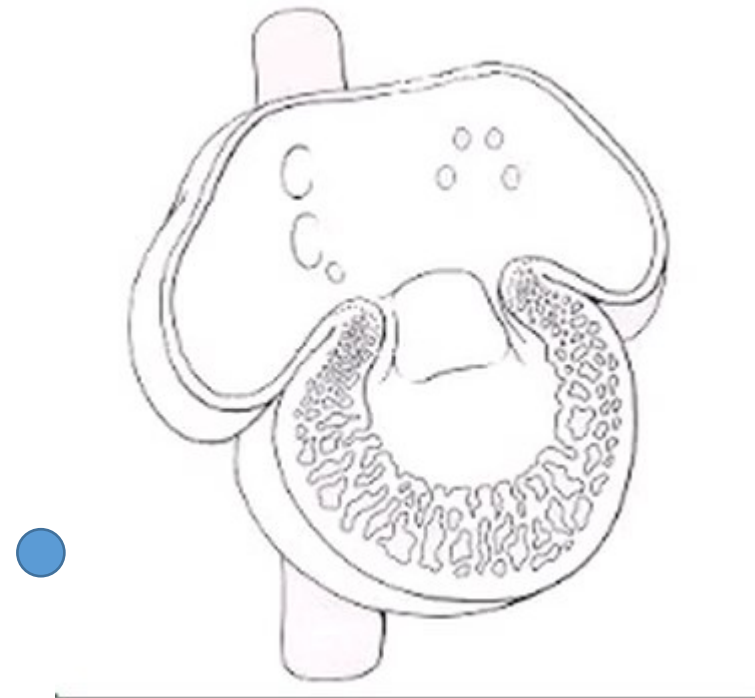
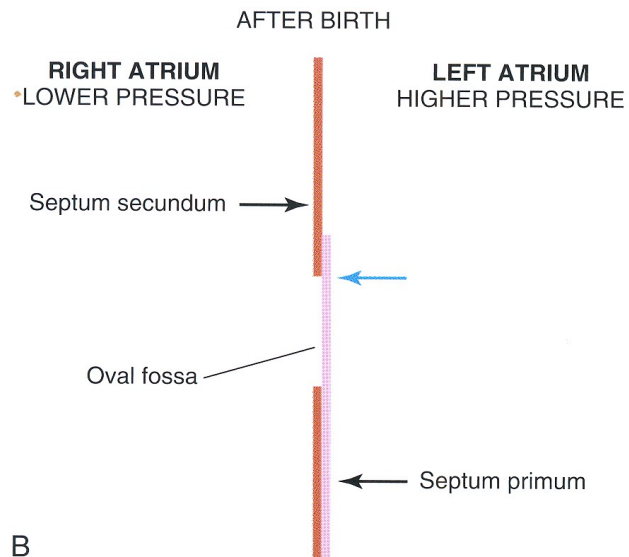
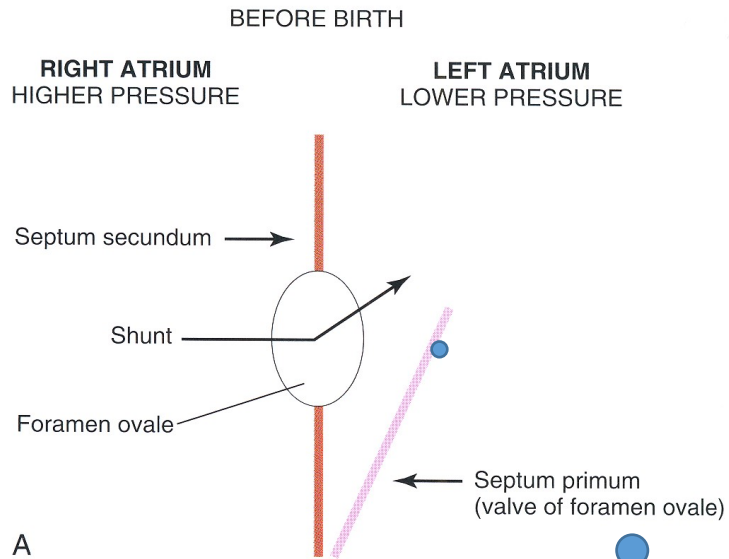

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

- sinus venosus během atriální septace:
  - posun ústí sinus venosus doprava → pravé atrium
  - levá část sinus venosus se odděluje → sinus coronarius

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

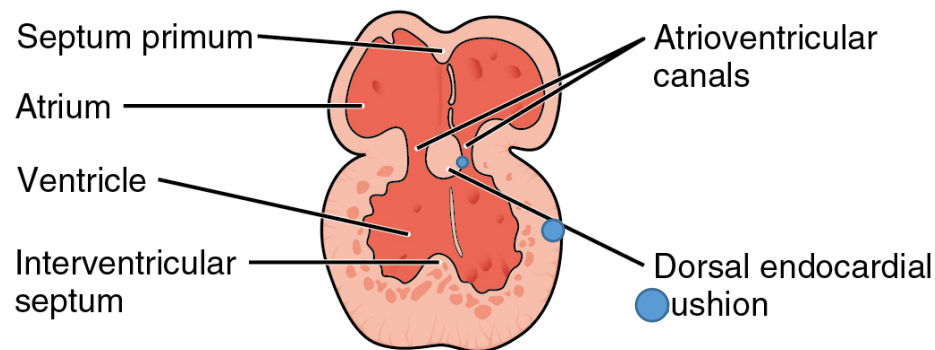

Velmi důležité – septae atria a vznik foramen ovale. Životně důležitý fetální zkrat.

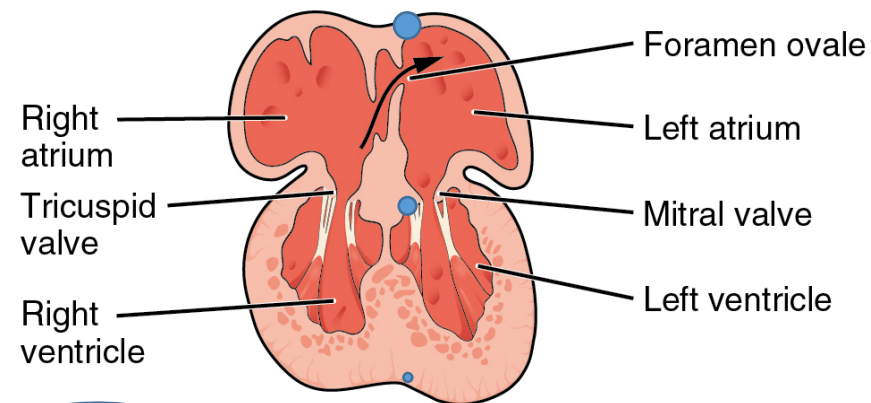
Rozdělení společné komory (ventriculus communis)

- septum interventriculorum primitivum – dočasné
- septum interventriculare na konci 4. týdne – kraniálně, sagitálně směrem k foramen atrioventriculare
- foramen interventriculare – uzavírá se během tvorby aorto-pulmonálního septa
- pars membranacea septi interventricularis

Mějte přehled o vývojovém čase

28 days

8 weeks

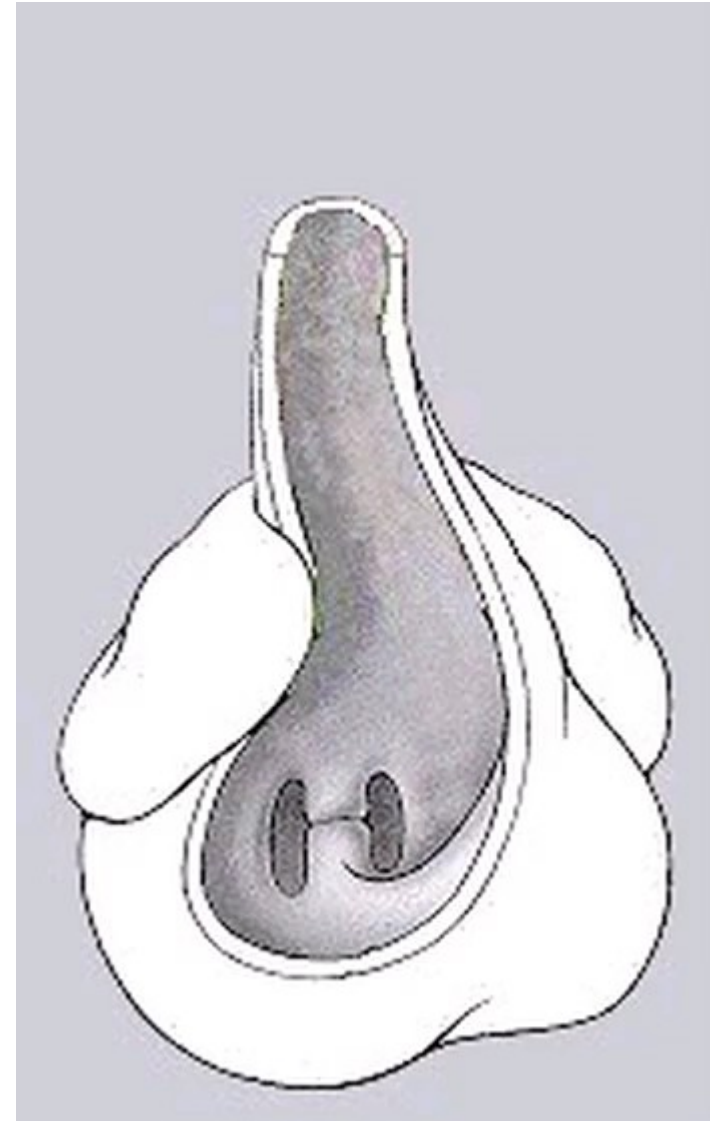
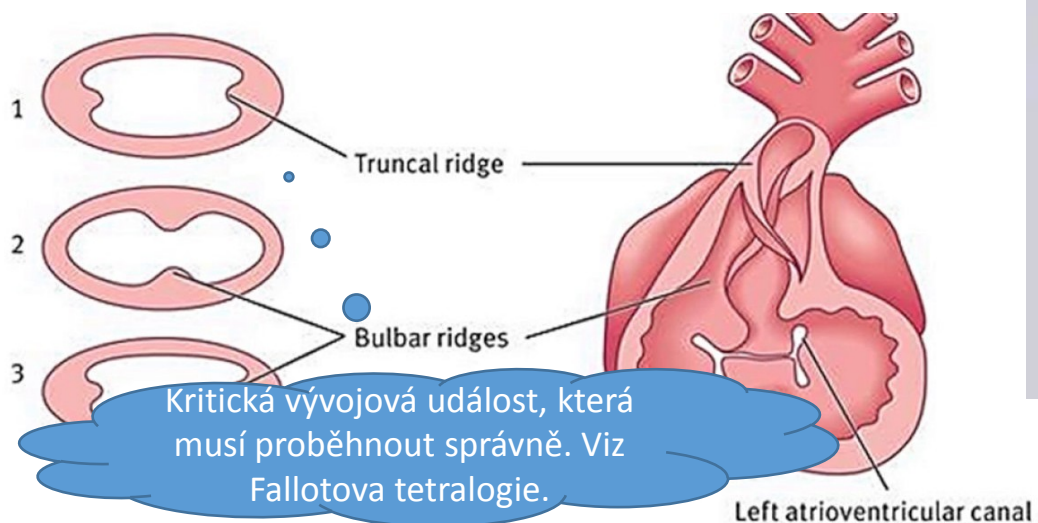
Chybná septace atrii i komor
může být podkladem závažných
VVV KVS

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

- Rozdělení **bulbus cordis** a **truncus arteriosus**
- 5. týden – bulbární a trunkální valy
- vazivo původem z neurální lišty
- 180° otočení – spirálovité aorto-pulmonární septum
- plicní kmen a aorta se otáčí kolem sebe
- bulbus cordis je součástí definitivních komor:

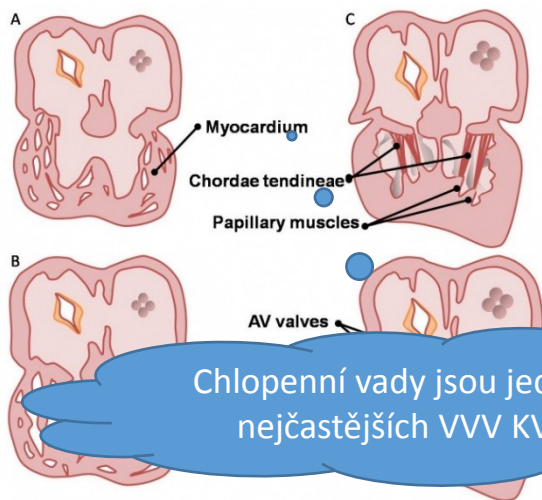
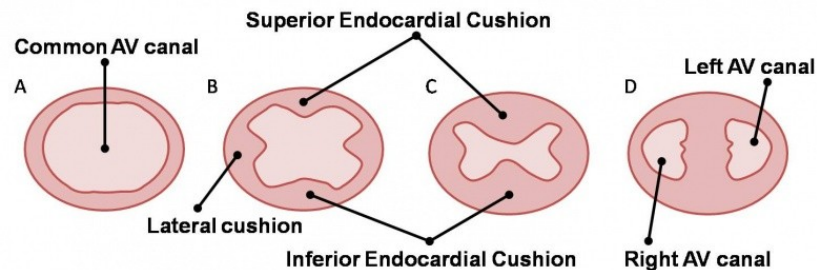
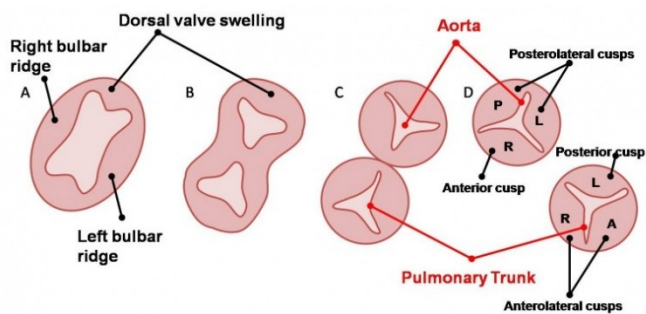
pravá komora: conus arteriosus (infundibulum) → plicní kmen

levá komora: vestibulum aortae

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

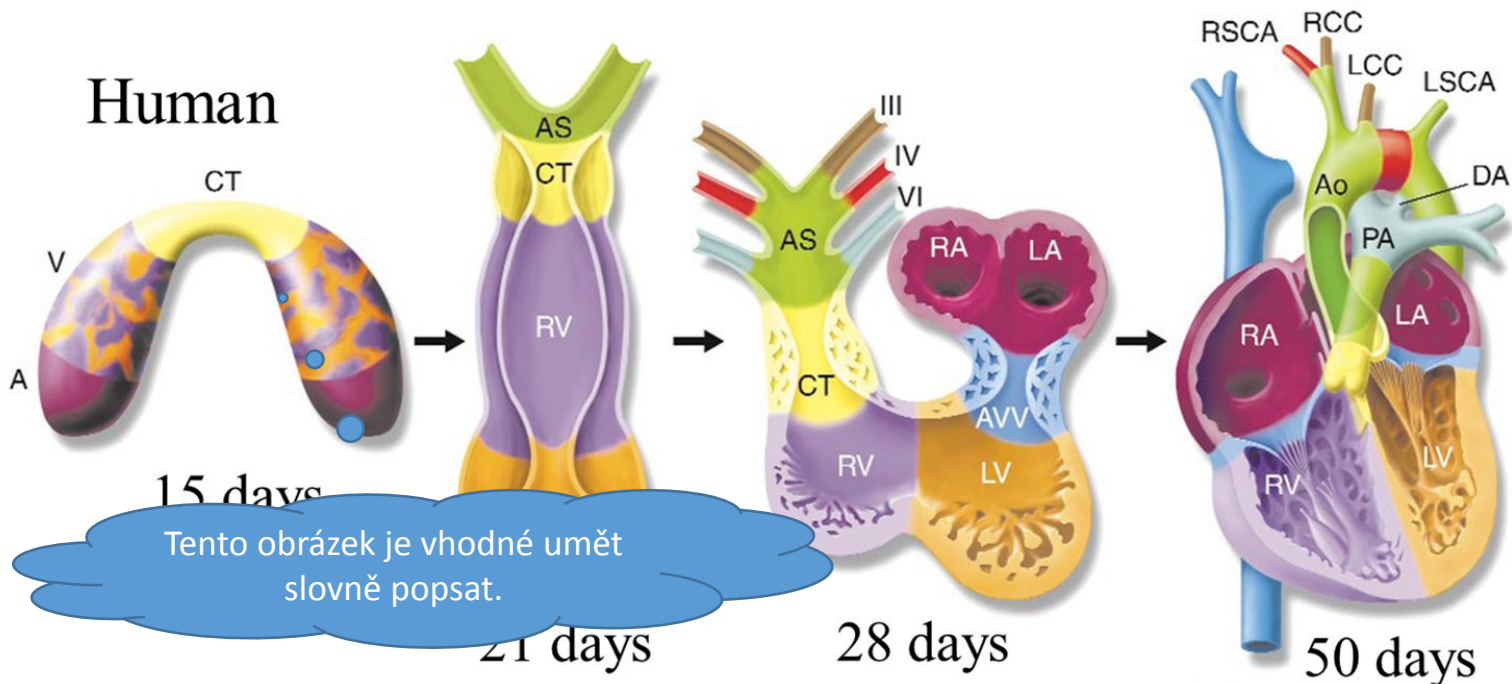
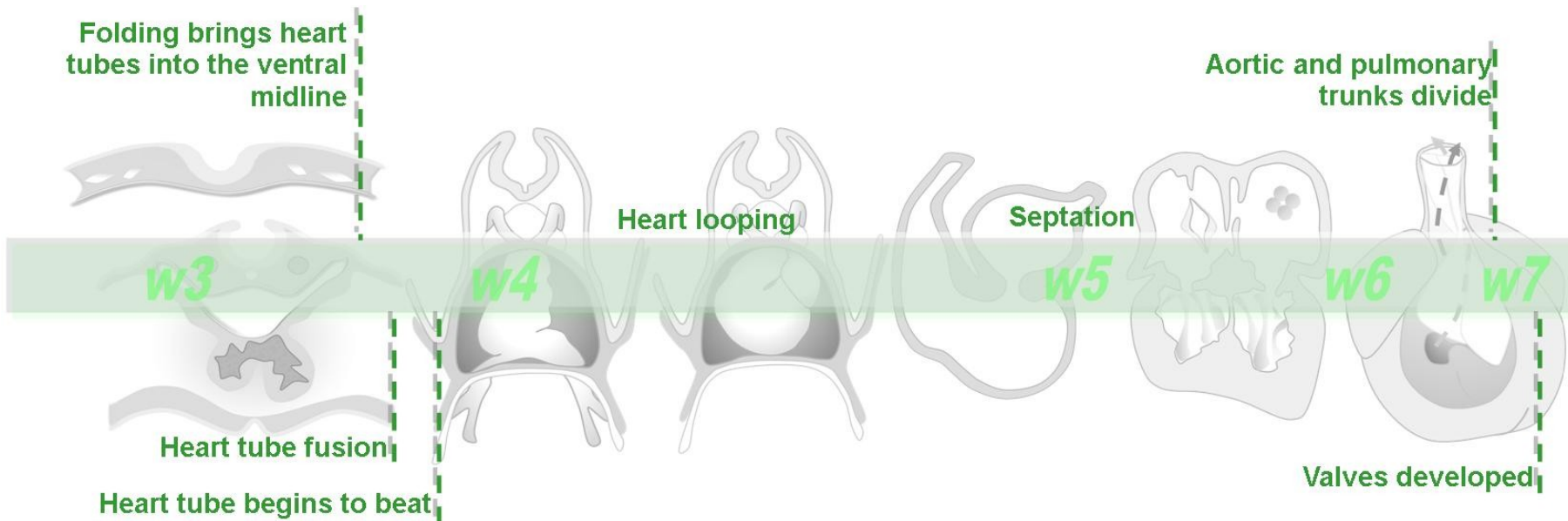
- Vývoj srdečních chlopní
- **semilunární chlopně** během septace truncus arteriosus z endokardových polštářů atriopulmonárního septa
- **atrioventrikulární chlopně** z endokardových polštářů a myokardu ve foramen atrioventriculare commune

Chlopenní vady jsou jedny z nejčastějších VVV KVS

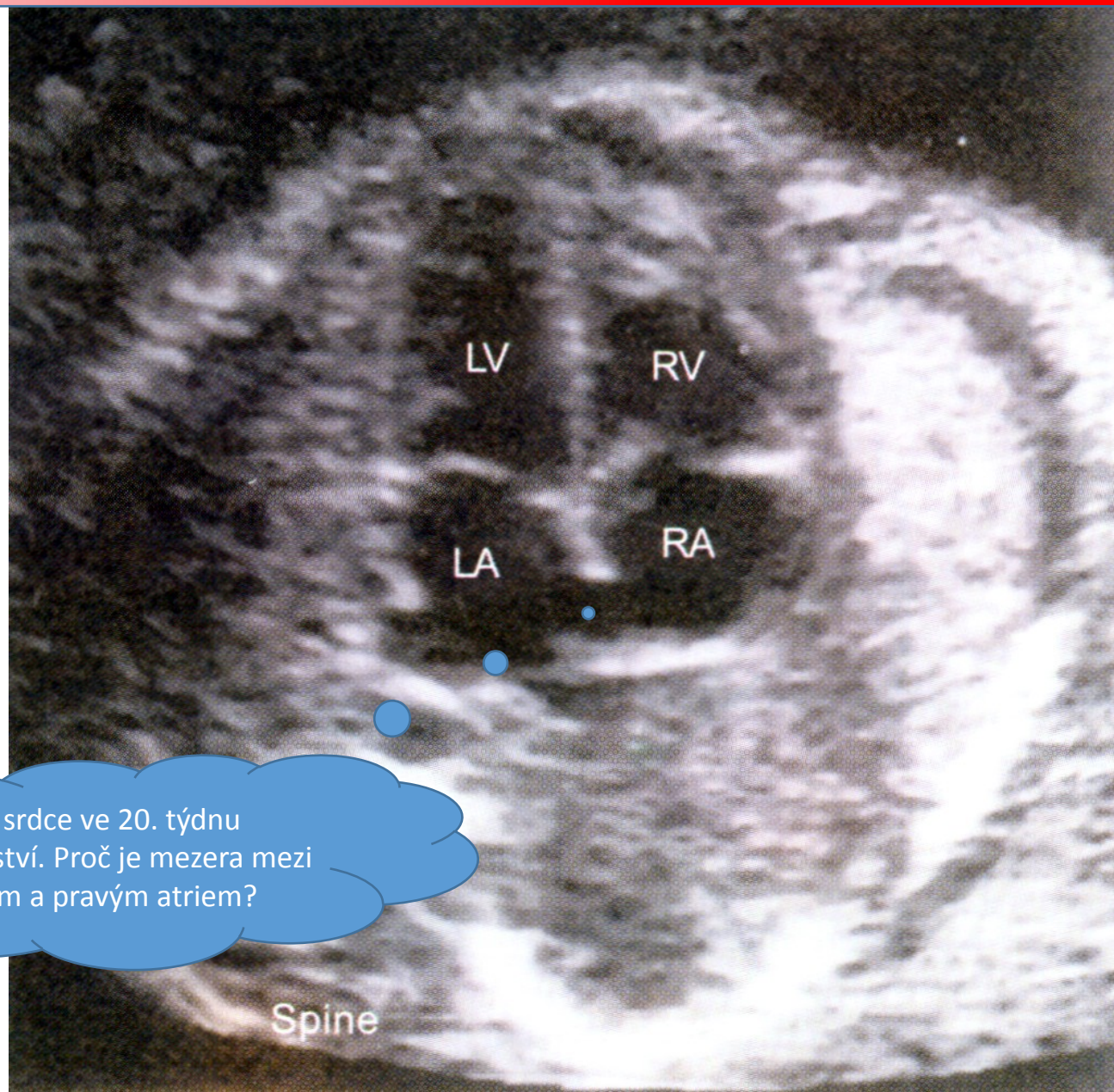

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

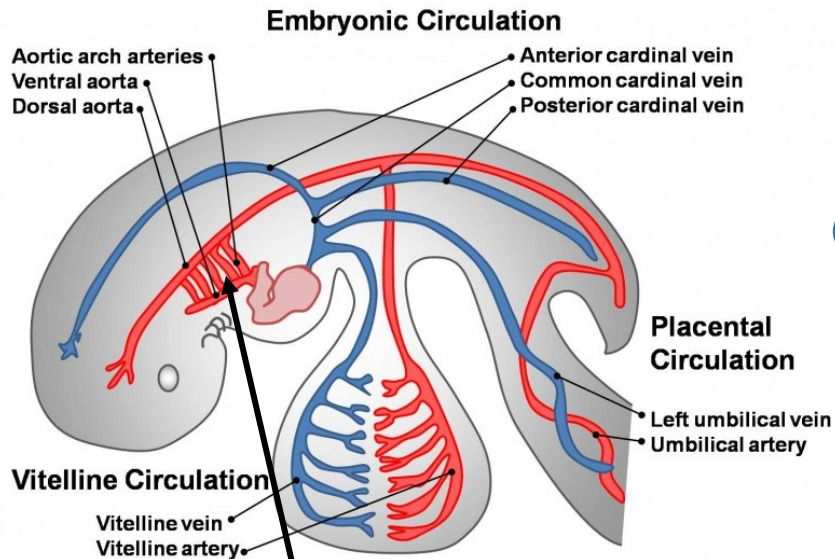
Tento obrázek je vhodné umět slovně popsat.

20. týden

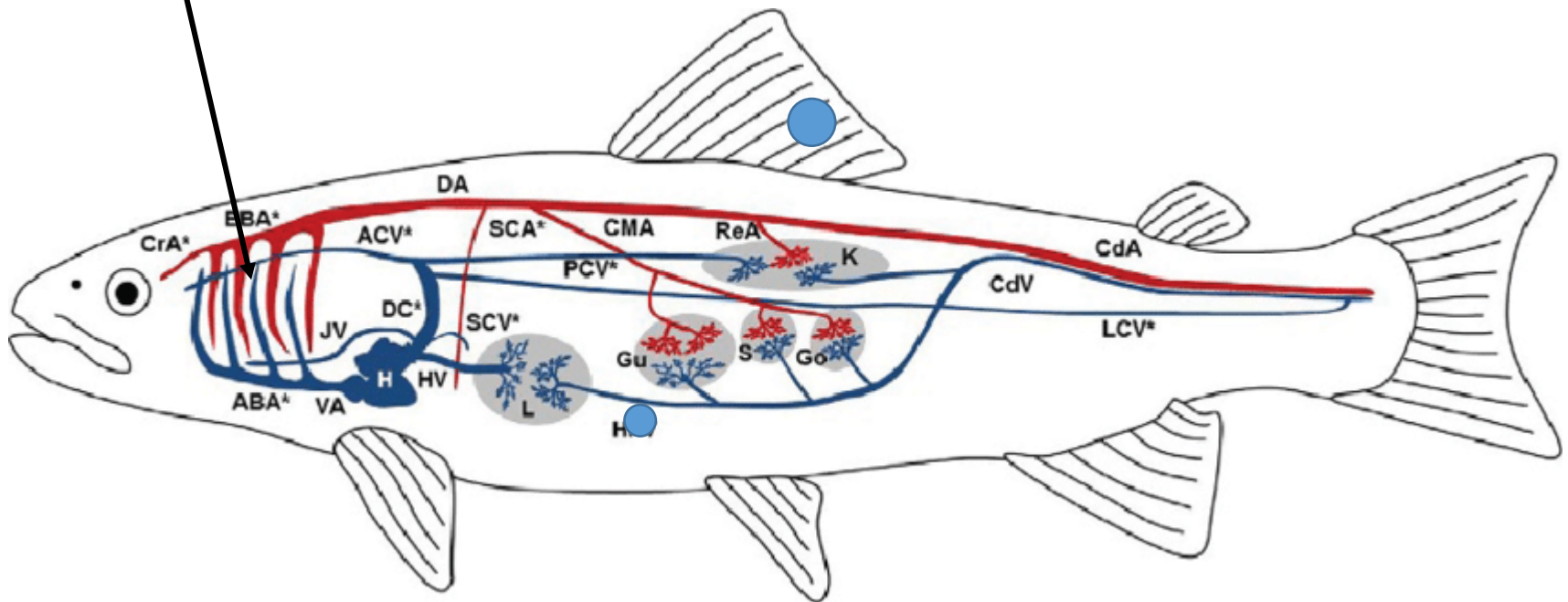

UZ srdce ve 20. týdnu
těhotenství. Proč je mezera mezi
levým a pravým atriem?

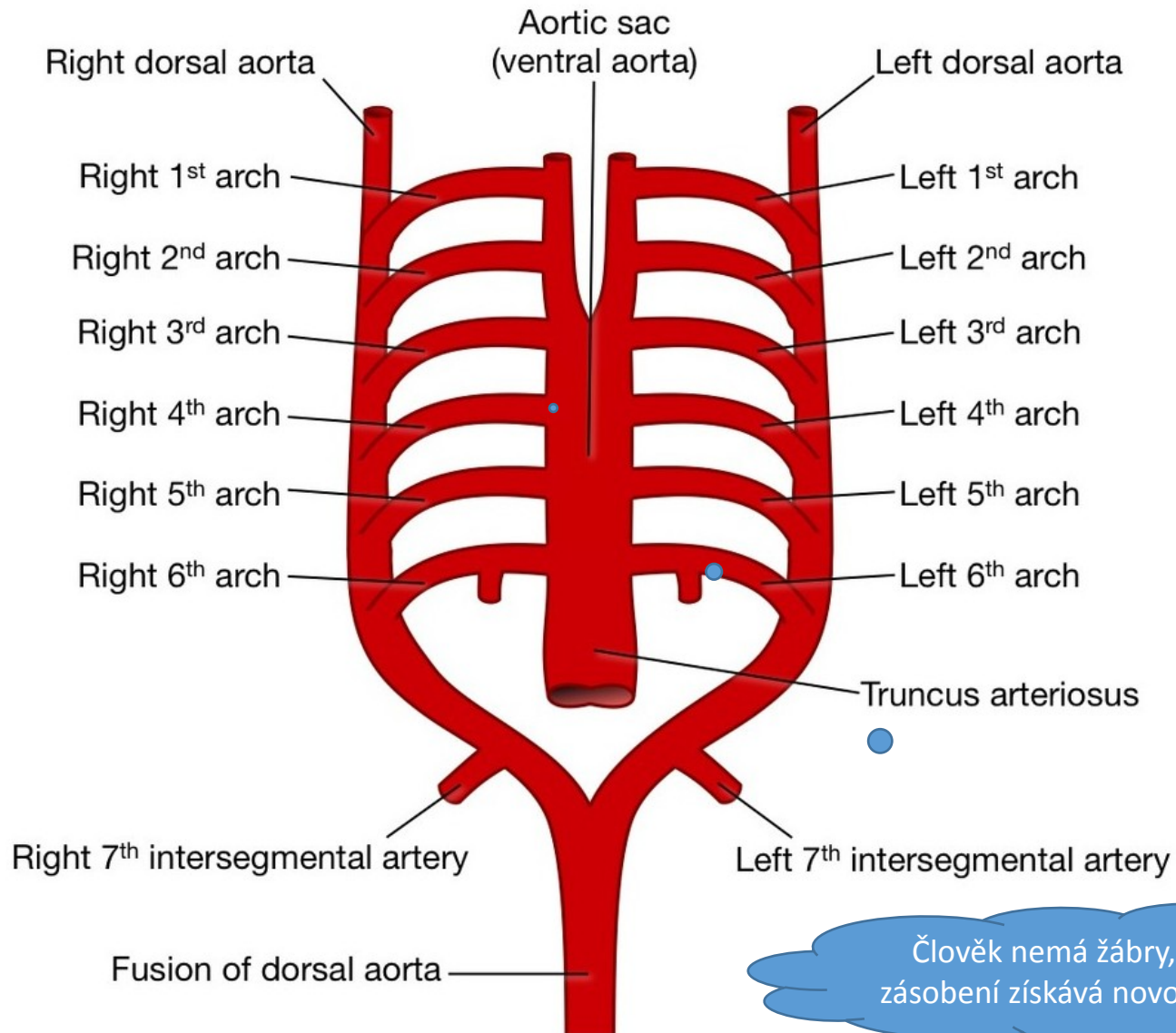
VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

Vývoj KVS lidských emrbyí připomíná v určité etapě vývoj KVS nižších obratlovců

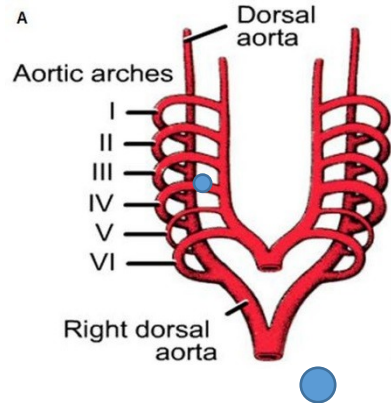

Aortální oblouky

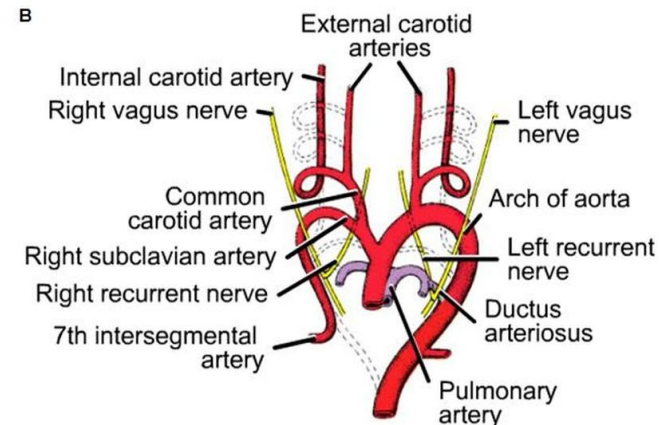
Člověk nemá žábry, cévní zásobení získává novou funkci

Aortální oblouky

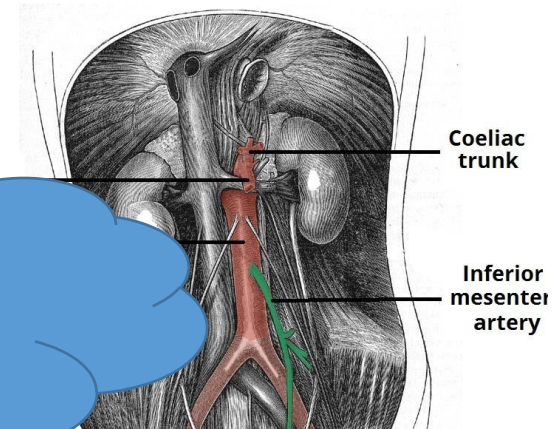
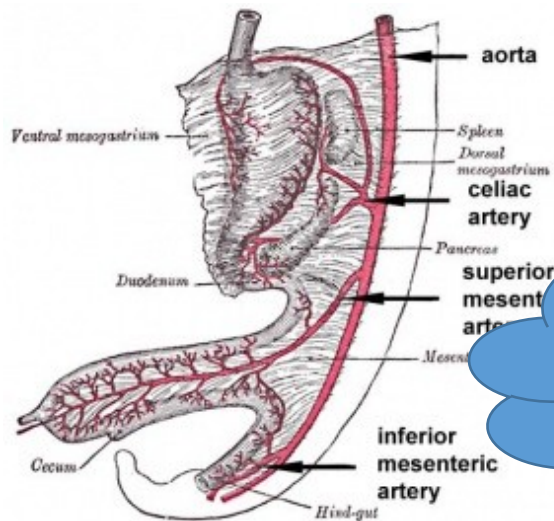
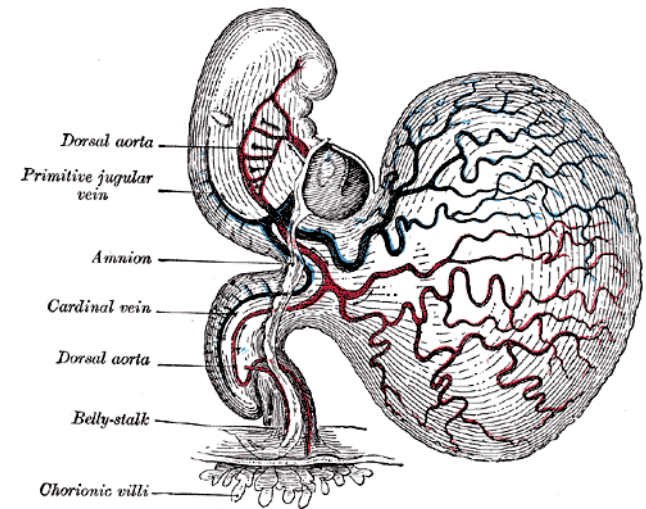
- 1 zaniká, z části **a. maxillaris**
- 2 zaniká, z části **a. stapedia** a **a. hyoidea**
- 3 proximální úseky **aa. carotides communes**, distální **aa. carotides internae**
- 4 pravý dává vznik proximální části **a. subclavia dextra** (distální část pochází z dorsální aorty a ze 7. intersegmentální arterie);
z levého vzniká část **arcus aortae** (aorta samotná vzniká z aortálního vaku a levé dorzální aorty)
- 5 - (buď se nezaloží nebo rychle degeneruje aniž z něj vznikají jakékoli cévy)
- 6 vpravo z proximální části vzniká **a. pulmonalis dextra**, distální část zaniká;
vlevo z proximální části vzniká **a. pulmonalis sinistra**, z distální části vzniká **ductus arteriosus**.

Oblouky jsou párové, podobně jako dorzální aorty.

Žloutkové tepny

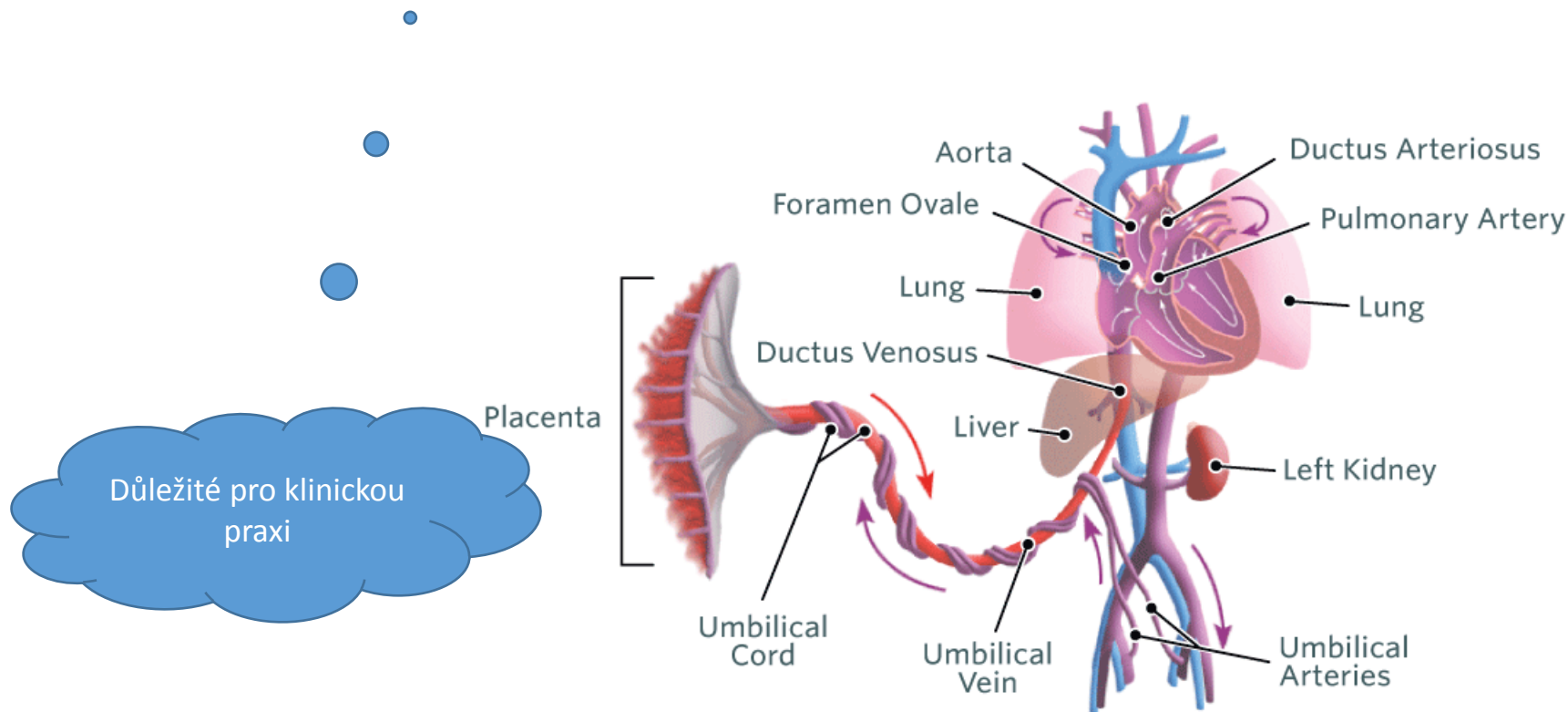
- aa. vitellinae (aa. omphalomesentericae)
- ventrální větve dorsálních aort
- redukce během vývoje na tři hlavní cévy:
  - 1 **truncus coeliacus**
  - 2 **a. mesenterica superior**
  - 3 **a. mesenterica inferior**

Nutritivní funkce žloutkového vřetku není významná

Pupečnickové tepny

- aa. umbilicales
- ventrální větve dorsálních aort, později napojeny na aa. iliacae communes.
- po narození: proximální části a. umbilicales tvoří aa. iliacae internae a aa. vesicales superiores.
distální části obliterují.

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

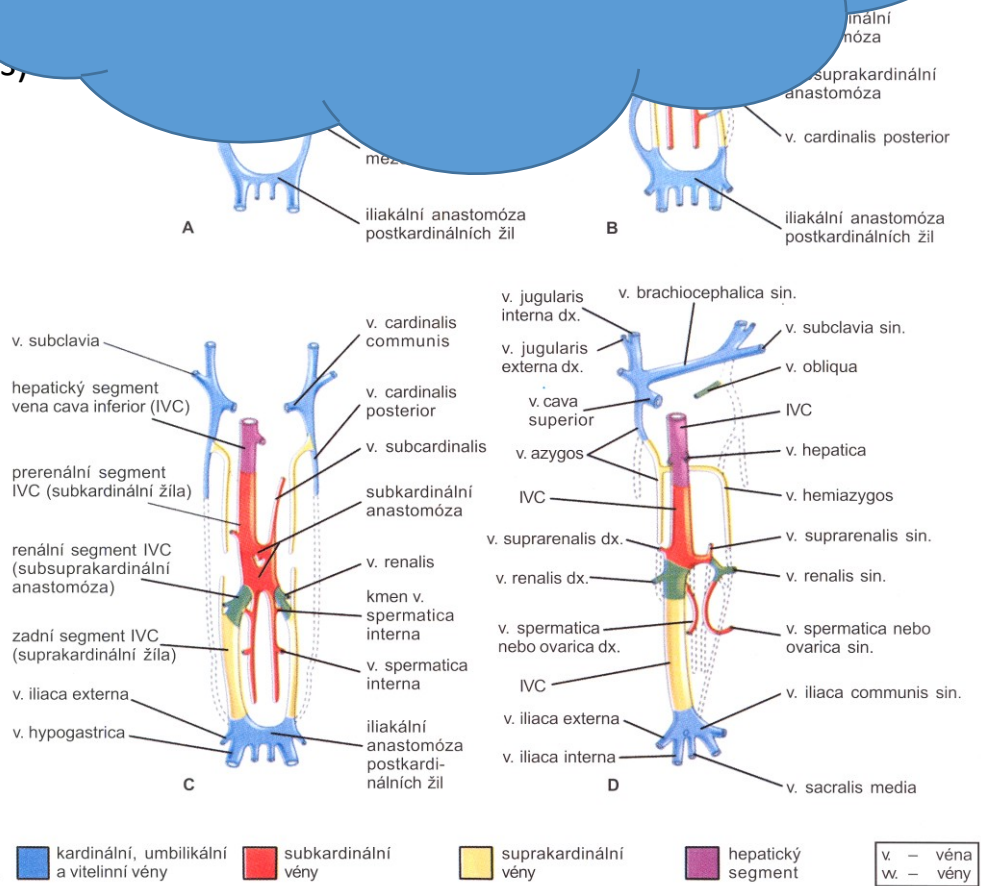
Kardinální vény a vývoj vena cava inferior

- čtyři základní segmenty
- 1 hepatický segment (proximální část v. omphalomesenterica = v. hepatica)
- 2 prerenální segment (pravá v. subcardinalis)
- 3 renální segment (anastomóza mezi v. subcardinalis a v. supracardinalis)
- 4 postrenální segment (pravá v. supracardinalis)

Venózní systém je komplikovaný s celou řadou spojek (viz anatomie a kavo-kavální spojení).
Tento slide není nutné memorovat.

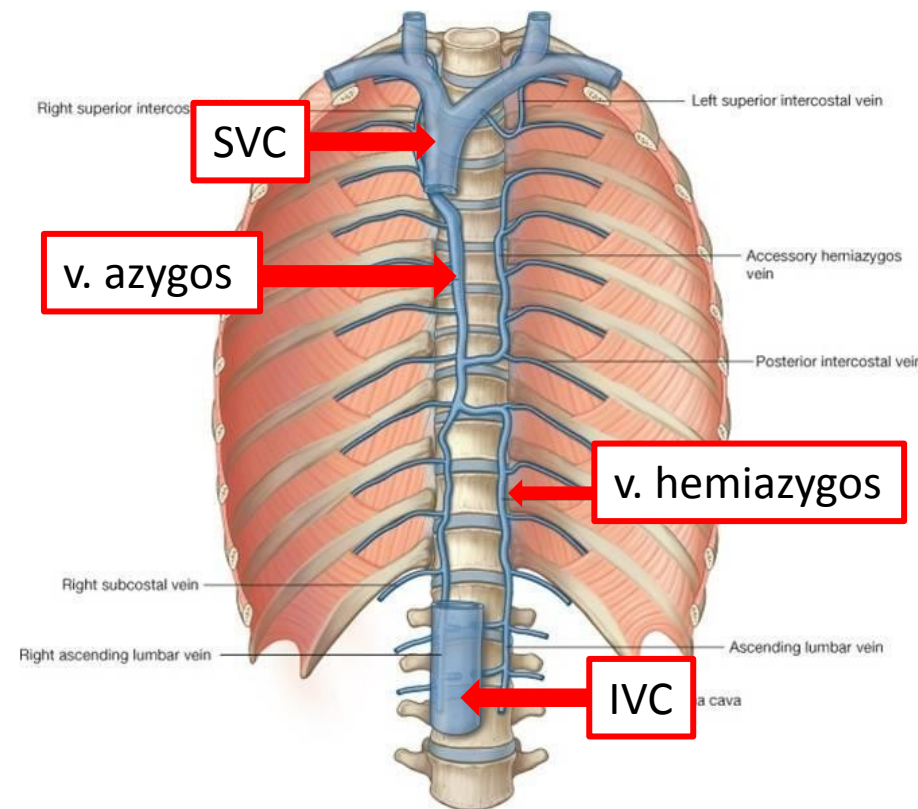
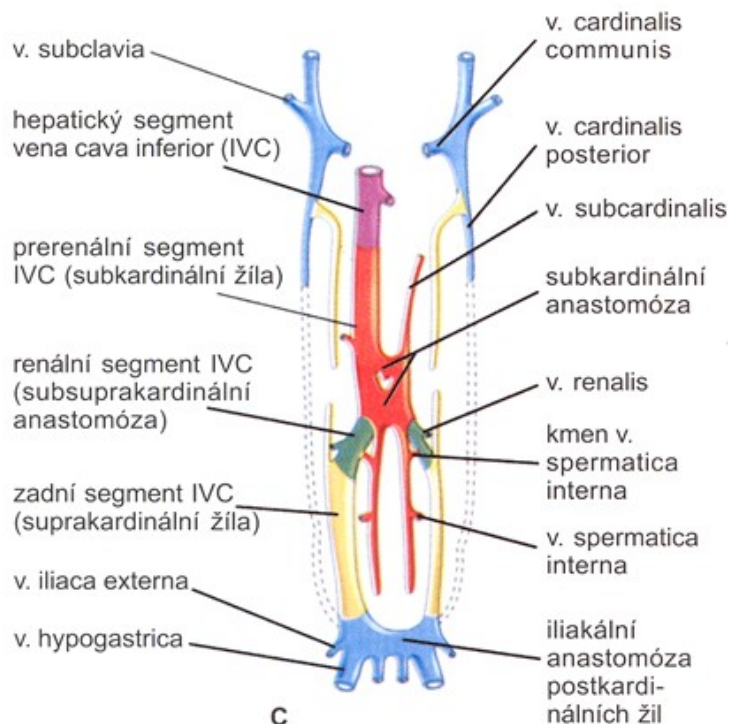
Vena cava superior: pravá v. cardinalis communis a v. cardinalis anterior

Anomálie velkých dutých žil

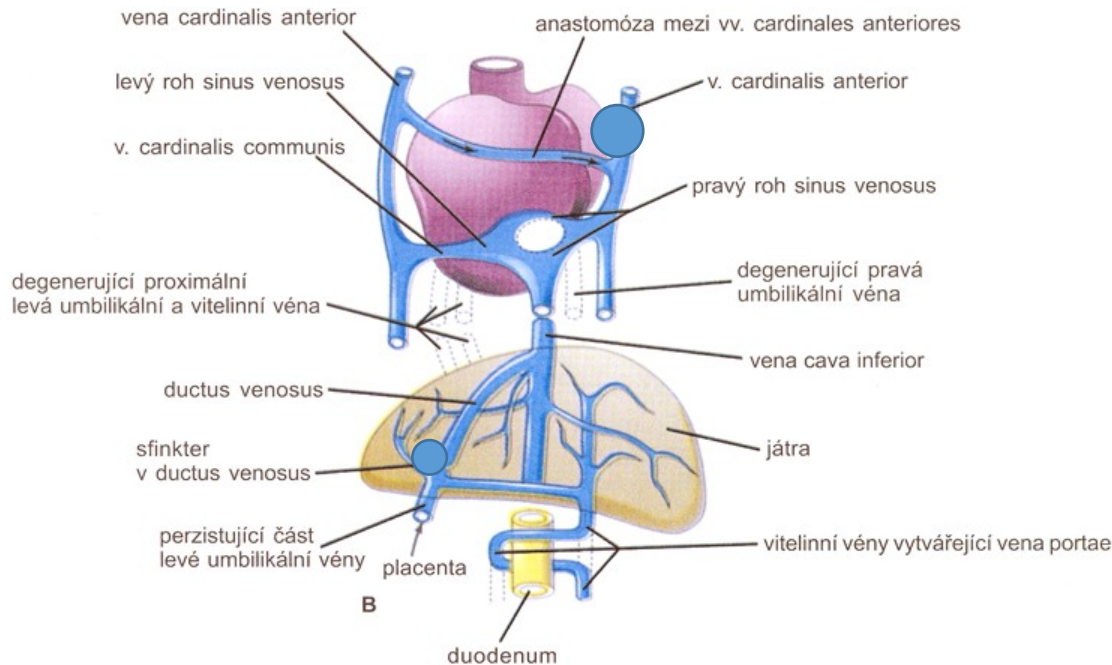
- **Dvojitá SVC:** levá přední kardinální žíla perzistuje → levá SVC
- **Levá SVC:** pravá v. cardinalis anterior a v. cardinalis communis degenerují, zůstávají levostranné vény
- **Absence hepatického segmentu IVC:** krev odchází cestou v. azygos a hemiazygos do pravého atria.
- **Dvojitá IVC:** perzistence základů obou IVC v důsledku absence anastomóz mezi kaudálními vénami

Žloutkové vény

- párové vv. omphalomesentericae, vedou krev ze žloutkového vaku
- septum transversum
- ústí do sinus venosus (spolu s pupečnickovými vénami)
- růst jater – rozdělení vv. omphalomesentericae a distální část (játra-srdce)
- proximální úsek levé v. omphalomesenterica mizí
- proximální úsek pravé v. omphalomesenterica posthepatický segment IVC
- distální úseky vytvoří dvě anastomózy a následně v. portae

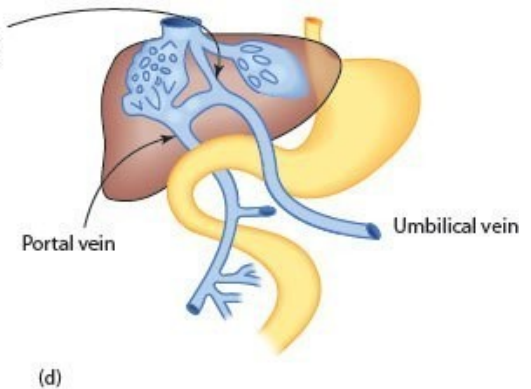
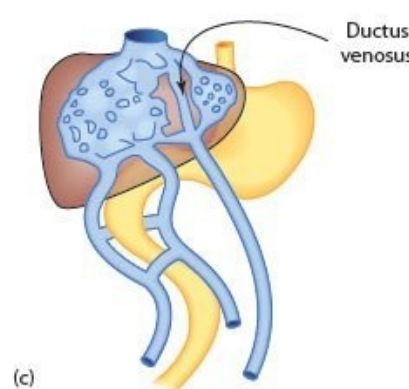
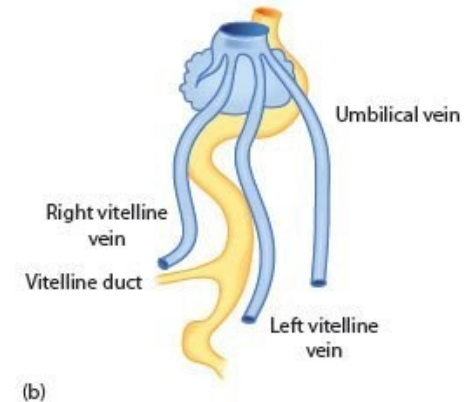
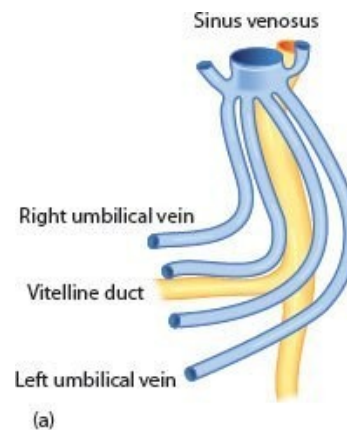
Důležité pro vývoj definitivních struktur

Pupečníkové vény

- párové (na začátku) vv. umbilicales, vedou krev z choriových klků
- v důsledku růstu jater zanikají proximální úseky obou vén
- distální část pravé umbilikální vény mizí
- distální část levé umbilikální vény tvoří ductus venosus

Důležité pro pochopení
vzniku ductus venosus

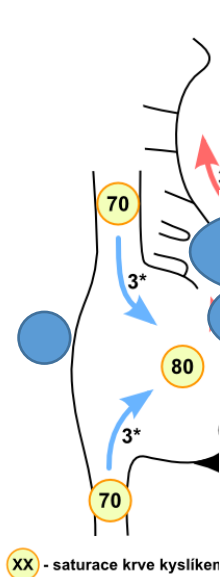

VÝVOJ KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

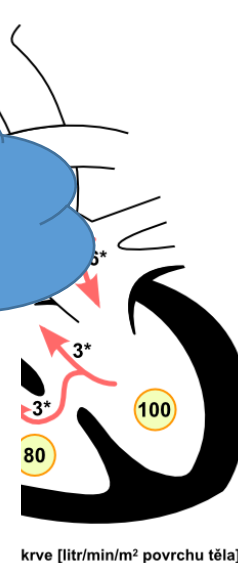
Teratologie

- Acardia
- Ectopia cordis
- Dextrokardie
- Atriální septální defekty
- Ventrikulární septální defekty
- Stenóza truncus pulmonalis
- Fallotova tetralogie (pentalogie)
- Koarktace aorty
- Ductus arteriosus apertus

Defekt síňového septa

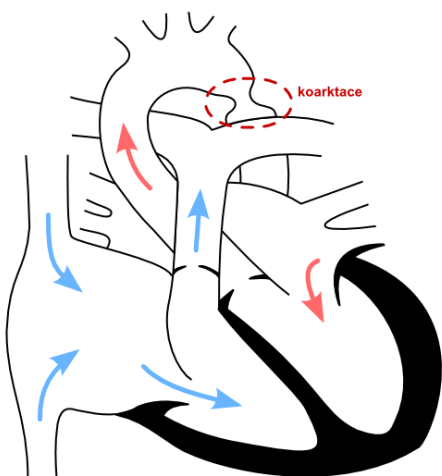
Defekt komorového septa

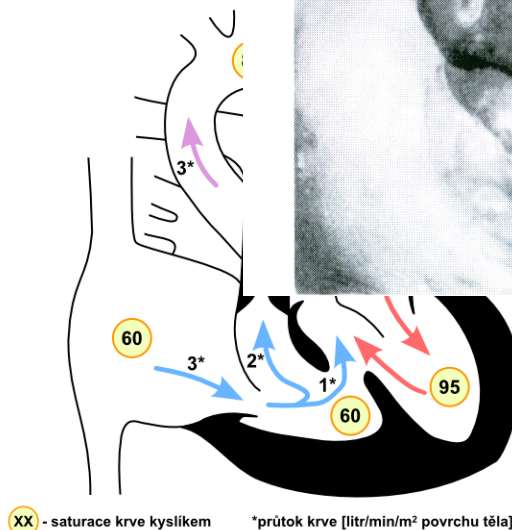
Každý morfogenetický krok může proběhnout abnormálně.

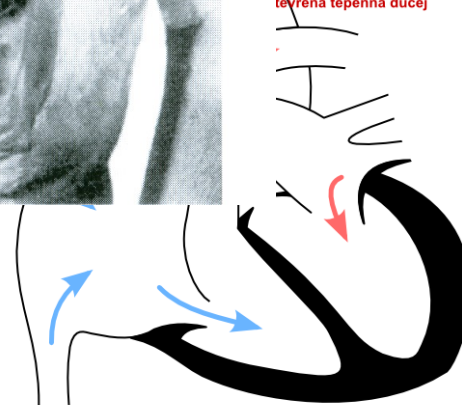
Koarktace aorty

Fallotova tetralogie

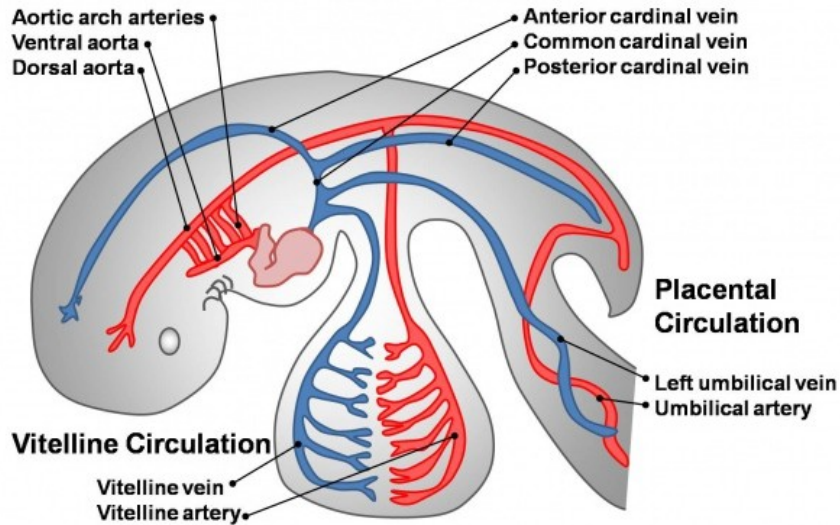

teplěná tepenná duče

XX - saturace krve kyslíkem

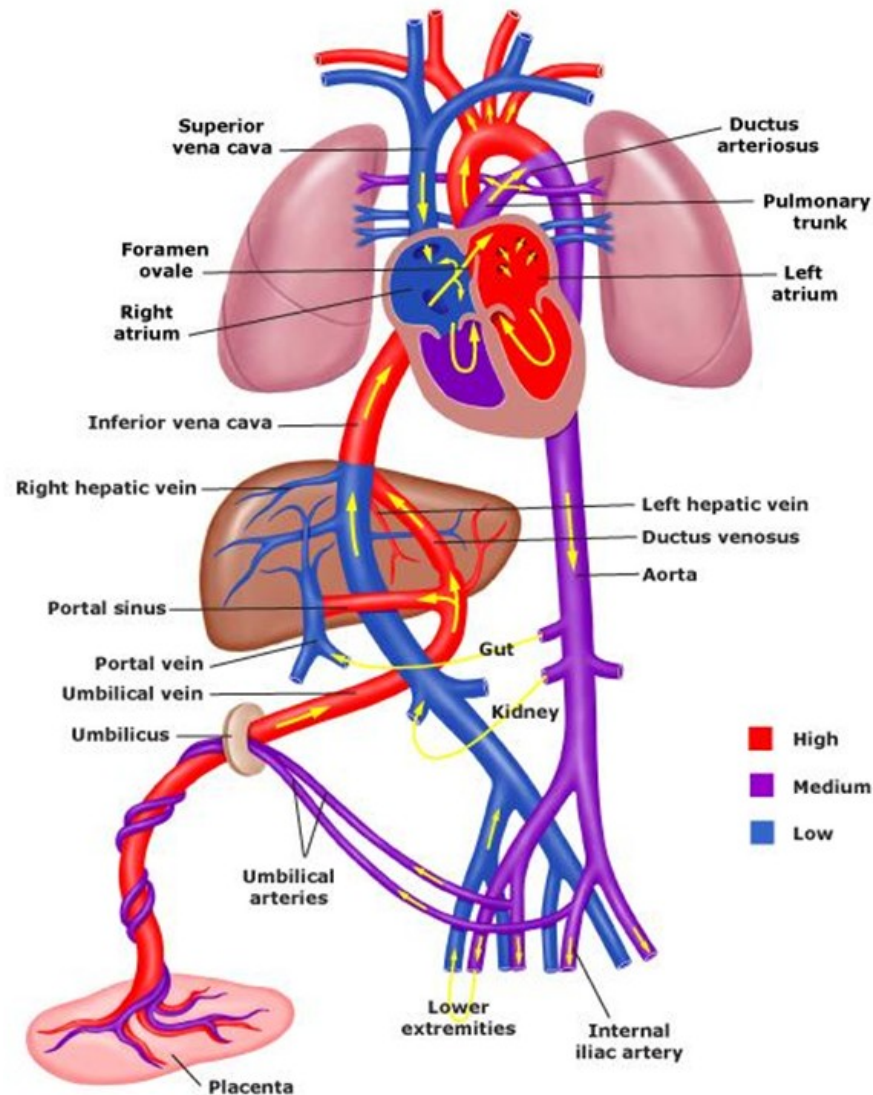
*průtok krve [litr/min/m² povrchu těla]

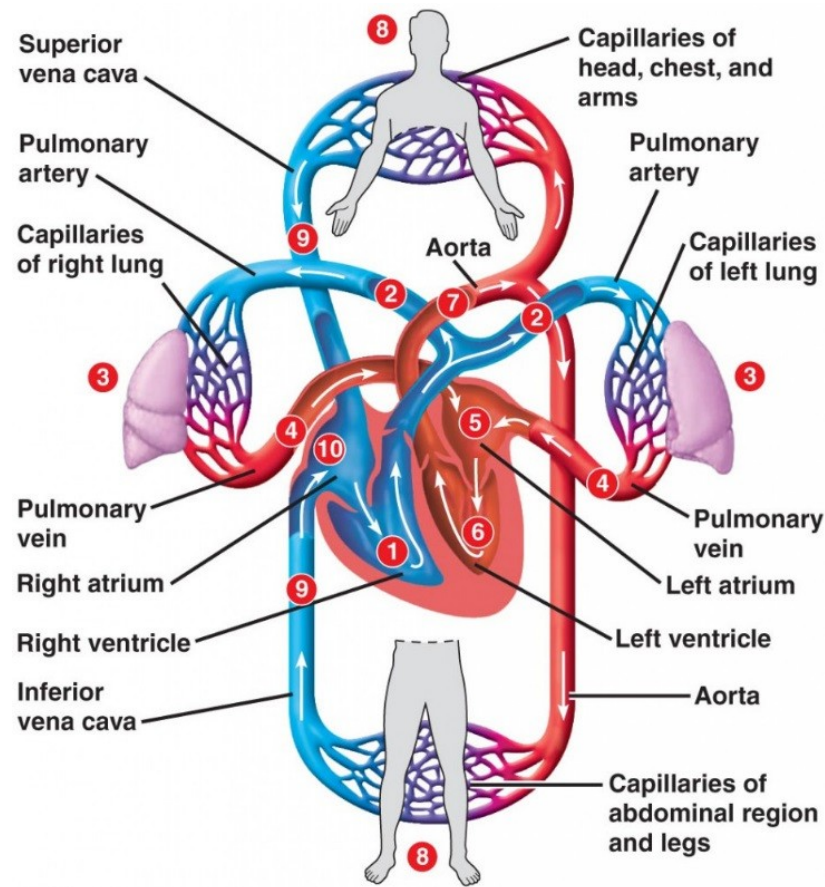
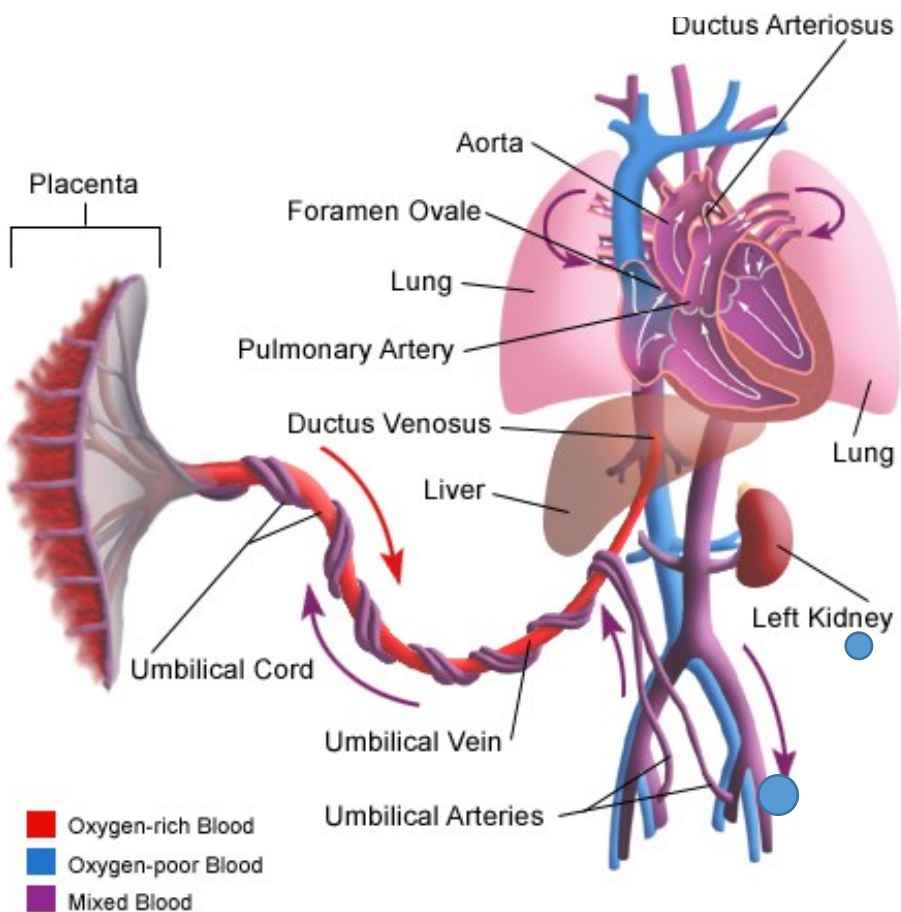
Embryonální oběh

Velmi důležitý slide I

Fetální oběh

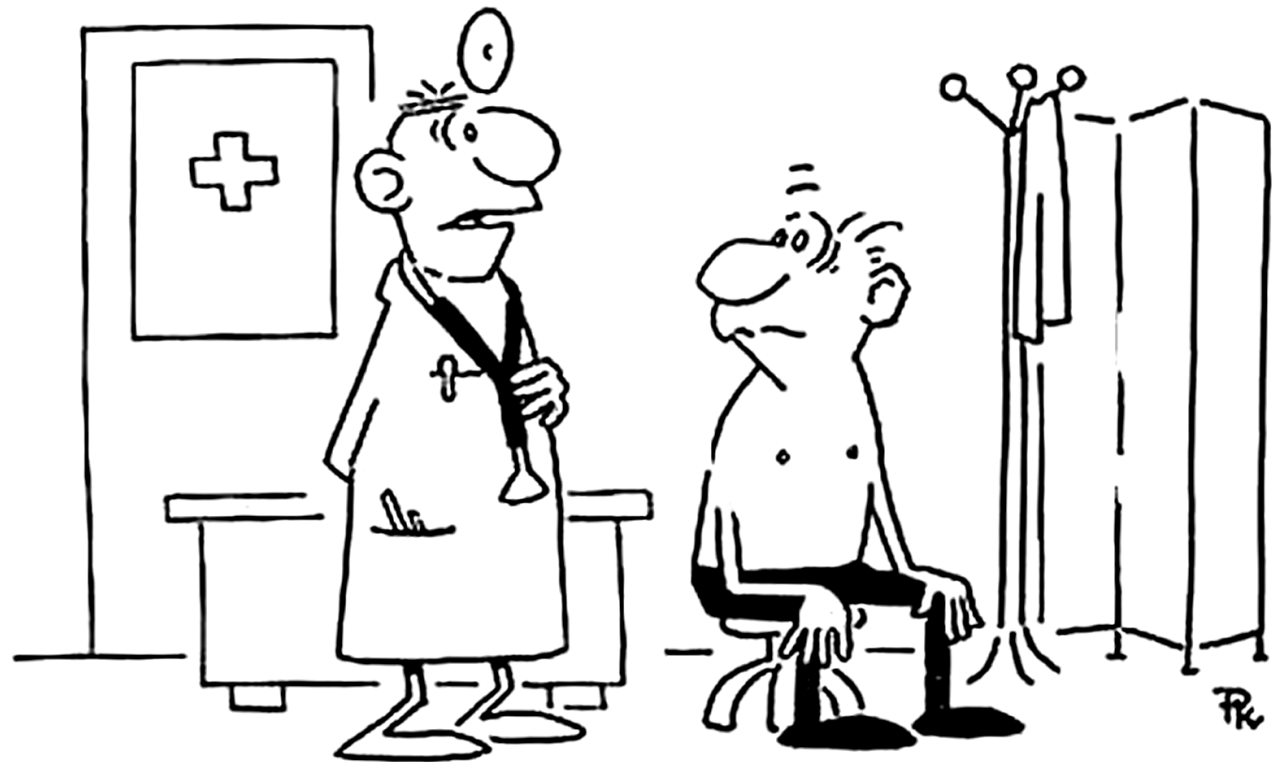
Fetální oběh

Velmi důležitý slide II

Postnatální oběh

Děkuji za pozornost

"No, já bych začal tou dobrou zprávou. Bude se o vás psát v lékařských sbornících."